

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická
Katedra trestního práva

Diplomová práce

Dohoda o vině a trestu

Zpracovala: Věra Kolářová
Vedoucí diplomové práce: JUDr. Eduard Wipplinger

Plzeň, 2014

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, březen 2014

Věra Kolářová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla zejména poděkovat vedoucímu diplomové práce JUDr. Eduardovi Wipplingerovi za jeho cenné rady při zpracování práce a rovněž svým rodičům, za celkovou podporu během mého studia.

Obsah

Úvod	7
1. Odklony v trestním řízení a další alternativní způsoby řešení trestních věcí....	10
1.1 Koncept restorativní justice.....	11
1.2 Mediace	13
1.3 Trestně právní alternativy	14
1.3.1 Hmotně právní alternativní opatření.....	14
1.3.2 Procesní alternativní opatření.....	15
1.3.2.2 Narovnání	20
1.3.2.3 Trestní příkaz.....	22
1.3.2.4 Odklony ve zkráceném přípravném řízení	23
1.3.2.5 Odklony ve věcech mladistvých.....	25
2. Historický exkurz	26
2.1 Zavedení dohody o vině a trestu do trestního řádu	28
3. Dohoda o vině a trestu.....	32
3.1 Právní úprava dohody o vině a trestu	32
3.2 Podstata a cíl dohody o vině a trestu	33
3.3 Podmínky uplatnění.....	34
3.4 Proces sjednávání dohody o vině a trestu.....	37
3.5 Obsahové náležitosti dohody o vině a trestu	40
3.6 Výhody a nevýhody dohody o vině a trestu	42
4. Úloha jednotlivých subjektů při sjednání dohody o vině a trestu	46
4.1 Role státního zástupce	46
4.2 Postavení obviněného a jeho obhájce.....	49
4.3 Role soudu	50
5. Právní institut dohody o vině a trestu v zahraniční právní úpravě	56
5.1 Spojené státy americké.....	56
5.2 Procesní dohody v Německu	58
5.3 Dohoda o vině a trestu na Slovensku	59
6. Úvahy de lege ferenda	64
Závěr.....	68
Resumé	71
Seznam použité literatury	73

Úvod

Pro zpracování své diplomové práce jsem zvolila relativně nový institut trestního práva procesního, a to institut dohody o vině a trestu, zavedený do zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní řád“) novelou provedenou zákonem č. 193/2012 Sb. Institut dohody o vině a trestu rozšiřuje možnosti pro využití alternativních způsobů řešení trestních věcí a v České republice jej lze plně využít od 1. září 2012, kdy předmětná novela trestního řádu nabyla účinnosti.

Důvod, který mě k uvedenému výběru tématu vedl, je skutečnost, že institut dohody o vině a trestu je tématem bezesporu velmi zajímavým, aktuálním a odbornou veřejností hojně diskutovaným, a to již jen z toho důvodu, že tento byl spojován v minulosti především s právem anglosaským a lze jej směle označit za určitý průlom v tradičním pojetí českého trestního práva. Tímto kontroverzním postavením si logicky získal jak své zastánce, tak zásadní odpůrce, o kterých bude v diplomové práci krátce zmíněno.

Dohoda o vině a trestu je jednou z dalších možností, kterou lze dosáhnout zjednodušení a větší hospodárnosti trestního řízení. Při užití tohoto institutu dochází ke snížení počtu věcí, které soud projednává ve standardním trestním řízení, avšak s jeho plnohodnotným vyřešením. Zavedený institut dohody o vině a trestu může z výše uvedeného zásadním způsobem přispět k zrychlení vyřizování trestních věcí, kdy právě tato zdlouhavost trestního řízení je české justici z mnoha stran a často vytýkána. Je nutné však podotknout, že rychlost vyřízení věci nesmí být na úkor spravedlivému charakteru řízení.

Cílem diplomové práce je zhodnotit současný stav trestně právní úpravy, a to především se zaměřením na alternativní způsoby řešení trestních věcí, neboť právě dohoda o vině a trestu je dalším zvláštním způsobem, kterým lze ukončit probíhající trestní řízení. Dále bude pozornost zaměřena toliko na pojednání o institutu dohody o vině a trestu, který je předmětem dané práce, tak, abych čtenáře s institutem dohody o vině a trestu seznámila v takovém rozsahu, aby si sám mohl učinit představu o jeho možnostech využití, jeho výhodách a samozřejmě i nedostatcích.

Diplomová práce je systematicky členěna do šesti kapitol. V první kapitole bude

pojednáno o alternativních způsobech trestního řízení se zaměřením na odklony, ve které bude popsán současný stav trestní justice v České republice a přiblíženo pojetí restorativní justice, která je východiskem pro jejich aplikaci a přináší nový pohled na trestný čin. Na první kapitole bude navázáno kapitolou pojednávající o historii, kde je kladem důraz na jednotlivé novely trestního řádu, díky kterým byly jednotlivé možnosti alternativního řešení trestních věcí do trestního řádu zavedeny, a které tyto dále modifikovaly. V podkapitole budou rovněž popsány snahy zákonodárců o začlenění institutu dohody o vině a trestu do českého trestního řádu, neboť zmíněná novela trestního řádu, kterou byl institut úspěšně do trestního řádu včleněn, byla v pořadí až jejich třetí iniciativou.

Ve stěžejní třetí kapitole bude popsán a vysvětlen předmětný institut dohody o vině a trestu, jeho podstata, účel, podmínky využití, popsán proces sjednávání dohody o vině a trestu a její obsahové náležitosti. Zároveň bude ve čtvrté kapitole pozornost zaměřena na role jednotlivých subjektů, které se účastní sjednávání dohody o vině a trestu a těch, kteří návrh dohody o vině a trestu následně schvalují, tedy soudů, neboť dohoda o vině a trestu mimo jiné ovlivňuje jak činnost orgánů činných v trestním řízení¹, tak i postavení a možnosti obviněného, obhajoby a poškozeného. Významnost této kapitoly shledávám právě v tom, že úlohy těchto subjektů jsou v rámci řízení o dohodě o vině a trestu specifické a v rámci českého trestního řízení zcela nové.

V páté kapitole se budu snažit popsat zahraniční právní úpravu institutů obdobných českému institutu dohody o vině a trestu a tuto úpravu porovnat, a to především s právní úpravou těch zemí, kde je tento institut již zakořeněný a praxí vyzkoušený, neboť z daného srovnání mohou plynout doporučení pro budoucí vývoj trestního práva v České republice a inspirace zahraniční právní úpravou je jedním z nejdůležitějších zdrojů a podnětů ke zlepšení vnitrostátního právního řádu.

V závěrečné kapitole, kapitole šesté, budou nastíněny možné návrhy a doporučení na změny současné právní úpravy vztahující se k institutu dohody o vině a trestu.

Za účelem dosažení výše zmíněného bude při zpracování diplomové práce použita

---

¹ Orgány činnými v trestním řízení se dle § 12 odst. 1 trestního řádu rozumějí soud, státní zástupce a policejní orgán.

metoda historická, popisná a komparativní.

Diplomová práce vychází z právního stavu ke dni 7. března 2014.

1. Odklony v trestním řízení a další alternativní způsoby řešení trestních věcí

Trestní justice v České republice je založena na tradičním kontinentálním trestním procesu recipujícím postoje a zásady práva římského a na poměrně rigidní právní úpravě. Právě tato rigidní právní úprava, a to jak v oblasti trestního práva hmotného, tak i procesního, poskytuje orgánům činným v trestním řízení jen omezený prostor pro volnou úvahu při hledání nejvhodnějších postupů při řešení trestních věcí, a to nejen v zájmu státu, ale především v zájmu obětí a pachatelů trestných činů.²

České trestní právo dále vychází z principu subsidiarity trestní represe³, který vyžaduje, aby stát uplatňoval prostředky trestního práva zdrženlivě, a to pouze tam, kde jiné právní prostředky selhávají nebo nejsou efektivní.⁴ Je třeba si však uvědomit, že současné trestní právo již tak postihuje široké spektrum protiprávní činnosti, přičemž u řady skutkových podstat obsažených v trestním právu lze s úspěchem pochybovat, zda je jejich existence v souladu s principem subsidiarity trestní represe, kdy právě takový široký záběr trestní represe je významnou příčinou přetížení soudů.⁵ Proto jsou, a to nejen v České republice, ale i v mnoha dalších rozvinutých demokratických zemích, hledány cesty, jak nejlépe naplnit účel trestu a trestního stíhání, kdy se jako účinné prostředky k uvedenému jeví především tzv. trestně právní alternativy. V odborné literatuře dochází k jejich rozlišování na alternativy v oblasti trestního práva, tedy instituty upravené trestním právem hmotným a trestním právem procesním, a alternativní postupy realizované mimo systém trestního práva, tedy metody řešení trestních věcí trestním právem blíže neupravené.⁶

Mimo tento systém trestního práva je jako alternativní postup řešení trestních věcí uplatňována mediace, které však nebude věnována větší pozornost, neboť uvedené

---

²KARABEC, Zdeněk. Koncept restorativní justice. In: *Restorativní justice: Sborník příspěvků a dokumentů*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, s. 17.

³Ust. § 12 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů (dále jen „trestní zákoník“), stanoví, že trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu, uvedený princip bývá v odborné literatuře vyjádřen rovněž jako princip „ultima ratio“.

⁴Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR - 5 Tdo 764/2009 ze dne 29. 7. 2009

⁵ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vyd. Praha: Leges, 2012, s. 13.

⁶SOTOLÁŘ, Alexander; PÚRY, František; ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2000, s. 15.

není tématem mé práce a v dalším textu diplomové práce bude pozornost zaměřena toliko na alternativní opatření v rámci trestního práva.

1.1 Koncept restorativní justice

Základem pro aplikaci odklonů a využívání alternativ v trestním řízení je mimo jiné změna pohledu na trestný čin a postupný příklon k tzv. restorativní, rovněž označované jako obnovující či nápravné, justici⁷, která trestný čin chápe v první řadě jako sociální konflikt mezi pachatelem trestného činu a jeho obětí, kdy tento konflikt lze účinně řešit pouze za aktivní účasti takto dotčených subjektů. Dle restorativní justice se naplňování spravedlnosti odvíjí tedy především od poškozených osob a jejich potřeb. Chápání trestného činu je zde odlišné od pojetí tradiční retributivní, označované rovněž jako trestající či odplatné justice, chápající trestný čin jako konflikt mezi pachatelem a právem, jemuž poskytuje ochranu stát.⁸ Co se týká časového hlediska, je koncept restorativní justice konceptem mladším, jehož principy se začaly rozvíjet až v polovině 80. let minulého století.

Z pohledu cíle diplomové práce je koncept restorativní justice zmiňován právě proto, že z této vychází alternativní tresty, alternativní způsoby řešení trestních věcí a zároveň i činnost Probační a mediační služby.

Stěžejními principy, na kterých je koncept restorativní justice založen, jsou:

- zločin nemá být považován za porušení společenského pořádku ani za překročení abstraktních právních a morálních pravidel, ale má být chápán především jako škoda, která byla způsobena oběti a jako hrozba pro bezpečnost společnosti;
- škodu způsobenou oběti je třeba chápat široce, kdy tato má být chápána jako újma materiální, fyzická, psychická, jako ztráta společenského postavení, narušení sociálních vazeb, osobního a rodinného života;
- reakce na zločin má přispět ke snížení této škody a hrozby;
- hlavním účelem společenské reakce na spáchaný čin nemá být potrestání pachatele, ani jeho převýchova nebo odstrašení, ale vytvoření takových podmínek, aby mohly být odstraněny následky trestné činnosti;

---

⁷Pojem restorativní pochází z anglického slova restore, který v překladu znamená „obnovit, navrátit do původního stavu“.

⁸ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011, s. 15.

- tendence ke zpřísnování trestní represe a ukládání přísnějších trestů je kontraproduktivní, zejména u mladistvých pachatelů⁹;
- pachatel trestného činu se má aktivně podílet na náhradě způsobené škody a mají mu přitom být zachována všechna práva jako ostatním občanům;
- jestliže pachatel nehodlá dobrovolně participovat na tomto odstranění následků, má být k tomu donucen soudem;
- orgány činné v trestním řízení se mají v systému restorativní justice angažovat pouze tehdy, jestliže čistě vyjednávací postup mezi pachatelem a obětí nevede úspěšně k cíli nebo jestliže spáchaný trestný čin je takového druhu, že klasický trestní proces je nezbytný;
- oběť trestného činu nemůže být jakkoli nucena k vyjednávání s pachatelem o způsobu a rozsahu kompenzace za způsobenou škodu.¹⁰

Lze nalézt mnoho rozdílů mezi restorativní a retributivní justicí, kdy nejuvěstižněji tyto popisuje Howard Zehr¹¹, který je považován za zakladatele restorativní justice¹². Základní rozdíly mezi oběma koncepcemi jsou pro větší přehlednost a jasnější pochopení znázorněny v níže umístěné tabulce.

Koncept retributivní justice	Koncept restorativní justice
Trestný čin je porušením práva a prohřeškem proti státu	Trestný čin je prohřeškem proti osobě a narušením vzájemných osobnostních vztahů
Porušením zákona vzniká vina	Porušení zákona vytváří závazky a povinnosti
Spravedlnost je naplněna prostřednictvím uložení trestu	K naplnění spravedlnosti dochází za aktivní účasti poškozeného, pachatele a členů komunity, kteří usilují o obnovu narušeného stavu a vzájemných vztahů

⁹Pojem mladistvý nalezneme v zákoně č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudnictví ve věcech mladistvých“), a to konkrétně v § 2 odst. 1 písm. c), který uvádí, že mladistvým se rozumí ten, kdo v době spáchaní provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku, není-li zákonem stanoveno jinak.

¹⁰KARABEC, Zdeněk. Koncept restorativní justice. In: *Restorativní justice: Sborník příspěvků a dokumentů*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, s. 9.

¹¹Vymezení pojetí restorativní justice přináší i řada dalších autorů, kdy mezi zahraniční autory je možné zařadit autory jako Van Ness, Heetderks Strong, Galaway, Hudson, Mackey, Marschall, Merry a mezi české především Válkovou či Karabce.

¹²ZEHR, Howard; HASMANOVÁ, Ludmila; OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka. *Úvod do RESTORATIVNÍ JUSTICE*. 1. vyd. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003, s. 47.

Hlavní důraz je kladen na to, aby pachatelé byli dle zásluhy poškozeného a odpovědnost pachatele potrestáni v procesu nápravy

---

Názory podporující restorativní koncepci vycházejí nejčastěji z narůstajících problémů trestní justice, mezi které je možno zařadit především vysoký růst kriminality, často přeplněné věznice, vysoké zatížení soudů či nízkou účinností trestů. Pokud bychom však zanevřeli na koncepci retributivní justice a nahradili ji zcela spravedlností restorativní, mohlo by dojít k přílišnému uvolnění, případně i k opuštění od klasických zásad trestního práva, což by mohlo přinést velké nebezpečí ve fungování trestního práva. V současné době se v našem právním systému prolínají modely oba, tyto se navzájem ovlivňují a doplňují. Tak aby justice mohla rychle a zároveň spravedlivě posuzovat každý případ, musí být oba modely vyvážené.¹³

1.2 Mediace

Mediace jako možnost mimosoudního řešení konfliktu patří mezi alternativní postupy, které směřují k řešení trestních věcí realizované mimo systém trestního práva. Mediace je chápána jako proces, v němž obviněný a poškozený společně jednájí a v součinnosti s mediátorem, jako nestrannou třetí osobou, se snaží urovnat vzájemné konfliktní vztahy a dohodnout se, jak naložit s následky trestného činu v budoucnu. Legální definici mediace nalezneme v zákoně č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů, a to v § 2 odst. 2, který vymezuje mediaci pro účely tohoto zákona jako „*mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením*“.

Mediace je v rámci České republiky bezplatně poskytována Probační a mediační službou za předpokladu souhlasného projevu poškozeného a pachatele trestného činu. Mediaci vede mediátor, jako nestranná třetí osoba, která jednání řídí, zachovává vstřícný a vyvážený přístup k oběma stranám a napomáhá jim nalézt řešení, nejen v oblasti náhrady škody, ale i vysvětlení, proč k trestnému činu došlo. Poškozenému mediace nabízí možnost pochopení situace, okolností,

---

¹³ SOTOLÁŘ, Alexander; PÚRY, František; ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2000, s. 9.

a zvyšuje pravděpodobnost rychlé náhrady škody. Obviněnému umožňuje vyjádření omluvy poškozenému, vysvětlení svého jednání a odčinění důsledků spáchaného trestného činu. Dojde-li v rámci mediace k dosažení dohody o vypořádání vzájemných vztahů mezi obviněným a poškozeným, a to i včetně odčinění újmy způsobené trestným činem, může tím být současně splněna jedna z podmínek pro uplatnění odklonu v trestním řízení.

1.3 Trestně právní alternativy

Trestně právní alternativy jsou souhrnným označením zahrnujícím jak alternativy trestního práva hmotného, tak alternativy trestního práva procesního, tj. tzv. odklony v trestním řízení. Struktura alternativních trestních opatření je prováděna v závislosti na tom, v jaké fázi trestního řízení lze jednotlivé druhy alternativních opatření využít, což pak logicky souvisí s tím, kde se nachází právní úprava konkrétní skupiny opatření, zda v trestním právu hmotném či v trestním právu procesním.

Trestně právní alternativy jsou obecně využívány pro případy menší závažnosti, kdy ustupuje zájem státu na potrestání pachatele a je dána přednost kompenzací škody a jiné újmy, jež byla způsobena oběti trestného činu.¹⁴

1.3.1 Hmotně právní alternativní opatření

Hmotně právní alternativy umožňují ukončit trestní stíhání jiným způsobem než uložením trestu, a pokud je nezbytné trest uložit, nabízejí jiné, alternativní sankce namísto nepodmíněného trestu odnětí svobody. V rámci hmotně právních alternativních opatření se vyskytují alternativní tresty a alternativy k potrestání.

Alternativní tresty lze v širším pojetí vymezit tak, že jde o všechny tresty nespojené s trestem odnětí svobody. Při takto širokém pojetí by v rámci českého trestního práva do skupiny alternativních trestů spadaly všechny druhy trestů uvedených v § 52 trestního zákoníku¹⁵ s výjimkou trestu nepodmíněného odnětí svobody. V užším vymezení do alternativních trestů zařadíme jen ty tresty, jejichž

---

¹⁴ROZUM, Jan. Činnosti probační a mediační služby z pohledu restorativní justice. In: *Restorativní justice: Sborník příspěvků a dokumentů*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, s. 41.

¹⁵ Taxativní výčet trestů, které může soud za spáchané trestné činy uložit, nalezneme v trestním zákoníku, a to v ust. § 52 odst. 1, dle něhož těmito tresty jsou: odnětí svobody, domácí vězení, obecně prospěšné práce, propadnutí majetku, peněžitý trest, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, zákaz činnosti, zákaz pobytu, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, ztráta čestných titulů nebo čestných vyznamenání, ztráta vojenské hodností či vyhoštění.

hlavním účelem je náhrada za nepodmíněný trest odnětí svobody.¹⁶

Alternativy k potrestání, jako další z variant hmotně právních alternativ, jsou určitým mezistupněm mezi alternativami procesními a alternativními tresty. Trestní řízení probíhá celé a je ukončeno rozhodnutím o vině za spáchaný trestný čin, avšak nenastoupí zde nejpřísnější typ trestně právní reakce v podobě uložení trestu. Jediným institutem, který lze v současném českém trestním právu zařadit pod alternativy k potrestání, je upuštění od potrestání, resp. upuštění od uložení trestního opatření u mladistvých pachatelů, kdy uvedené rozhodnutí o neuložení trestu může mít povahu definitivního či mezitímního rozhodnutí. České trestní právo operuje s oběma variantami, a to v podobě institutů upuštění od potrestání, jehož právní úpravu nalezneme v § 46 a § 47 trestního zákoníku, a podmíněného upuštění od potrestání s dohledem upravené v § 48 trestního zákoníku.

Východiskem pro aplikaci alternativ k potrestání je předpoklad, že za určitých okolností lze stejných účinků, jaké jsou spojeny s uložením trestu, dosáhnout samotným trestním stíháním pachatele a vyslovením viny, které v sobě obsahuje negativní hodnocení spáchaného činu.¹⁷ Uložení trestu v takových případech by nebylo v souladu se zásadou podpůrné role trestní represe, když k zajištění ochrany společnosti a k nápravě pachatele není nutná trestněprávní sankce v podobě uložení trestu.¹⁸ Současná právní úprava předvídá celkem čtyři případy, kdy soud může přistoupit k prostému upuštění od potrestání.¹⁹

1.3.2 Procesní alternativní opatření

Procesní alternativní opatření neboli **tzv. odklony** patří v rámci českého trestního

---

¹⁶ Při tomto pojetí by v rámci českého trestního práva do této skupiny spadaly pouze trest domácího vězení; trest obecně prospěšných prací; peněžitý trest a podmíněné odsouzení, včetně podmíněného odsouzení s dohledem. Výše uvedená čtveřice alternativních trestů je na rozdíl od ostatních druhů trestů charakteristická svojí neslučitelností s podmíněným trestem odnětí svobody. Jistou výjimkou z uvedeného je peněžitý trest, kdy neslučitelnost s podmíněným trestem odnětí svobody platí pouze zčásti, a to pokud je peněžitý trest ukládán na základě § 67 odst. 2 písm. b) trestního zákoníku. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže tento výčet doplňuje o další alternativní trest, resp. trestní opatření, kterým je peněžitě opatření s podmíněným odkladem výkonu, který rovněž vykazuje znaky alternativního trestu v užším smyslu.

¹⁷ SOTOLÁŘ, Alexander; PÚRY, František; ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 176.

¹⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 2. vyd. Praha: Leges, 2010, s. 904. s. 420.

¹⁹ Těmito dle současné právní úpravy jsou: upuštění od potrestání na základě závěru o tom, že samotné projednání věci je dostačující, které upravuje § 46 odst. 1 trestního zákoníku; upuštění od potrestání z důvodu nezpůsobilosti pokusu či přípravy upravené v § 46 odst. 2 trestního zákoníku; upuštění od potrestání za současného uložení ochranného léčení upravené v § 47 odst. 1 trestního zákoníku a upuštění od potrestání za současného uložení zabezpečovací detence, jehož úpravu nalezneme v § 47 odst. 2 trestního zákoníku.

práva k nejmladším prvkům v systému alternativních opatření, zaváděným do českého trestního práva v průběhu devadesátých let 20. století.

Vymezit pojem odklon²⁰, jehož legální definici česká právní úprava neposkytuje, není úkolem zcela snadným. V odborné literatuře můžeme naleznout jistou charakteristiku odklonu, jako odchylku od typického, pravidelného průběhu trestního řízení, jako alternativu ke standardnímu postupu.²¹ Určité vymezení pojmu „odklon“ přináší i Pavel Šámal, který uvádí, že „*odklon v trestním řízení umožňuje odchýlení se od běžného průběhu řízení, a to buď k určitému zkrácenému či sumárnímu řízení, nejčastěji za využití trestního příkazu či schválení dohody o vině a trestu, anebo k vyřízení státním zástupcem či soudem, jenž nedospěje k vyslovení viny, a tím k uložení klasické trestní sankce, anebo dokonce k mimosoudnímu vyřízení věci v rámci jiného typu řízení.*“²² Odklony však nelze chápat jako projev zmírnění trestní spravedlnosti, ve své podstatě jde o specifický procesní způsob řešení trestních věcí bez provedení určité části standardního trestního řízení, především bez nařízení hlavního líčení. Moderní trestní právo však odklon pojímá primárně jako opatření, které má za důsledek odchýlení údajných pachatelů od formálního řízení v podobě obžaloby, soudu a odsouzení, a zároveň jako způsob, jak se ve vhodných případech vyvarovat stigmatizaci pachatele vyplývající z průběhu trestního řízení a odsuzujícího rozsudku. Důvodem pro zavedení těchto institutů do trestního práva byl především zájem na rychlejší vyřizování trestních věcí bez náročného soudního projednávání v hlavním líčení.²³ Odklony v trestním řízení jsou oproti standardnímu trestnímu řízení pak spojovány s řadou výhod, kdy vedle racionalizace trestní justice a zkracování doby trestního řízení, je možné zmínit i aktivnější participaci poškozeného na výkonu trestní spravedlnosti a snadnější dosažení jeho satisfakce na úrovni materiální i morální, přičemž umožňují vyřídit trestní věc stejně plnohodnotně jako v rámci standardního trestního řízení.

---

²⁰Pojem odklon pochází z anglického i francouzského slova diversion, které lze přeložit jako „*odchýlení se*“.

²¹SUCHÝ, Oldřich. Odklon v trestním řízení. *Právník*. 1991, č. 3, s. 248; MUSIL, Jan; KRATOCHVÍL, Vladimír; ŠÁMAL, Pavel. Kurs trestního práva: trestní právo procesní. 2. přeprac. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, 1079 s. ISBN 80-7179-678-6. s. 752; JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní: podle novelizované právní úpravy účinné od 1. 1. 2010*. 1. vyd. Praha: Leges, 2010, s. 678 – 679.

²²Pavel ŠÁMAL in ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II*. § 157 až 314s. Komentář. 7. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 3476.

²³KOTULAN, Petr. *Výzkum institutu podmíněného zastavení trestního stíhání*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, s. 3.

Mezi obecné podmínky pro možnost aplikace odklonů patří především menší závažnost projednávaného trestného činu nebo jeho skutková a právní jednoduchost, souhlas zainteresovaných stran, prokázání spáchání trestného činu obviněným dosud opatřenými důkazy, připravenost obviněného spolupracovat při své resocializaci, a náhrada škody, která byla činem způsobena, nebo vydání bezdůvodného obohacení, které bylo získáno trestným činem, případně jiný způsob nápravy následku, resp. účinku trestného činu tam, kde je to možné.²⁴ Je třeba však poznamenat, že odklon v českém trestním řízení je výjimkou z obecně platné zásady legality,²⁵ jedná se o procesní alternativu trestněprávní dekriminace.²⁶ V institutech označovaných za odklony v trestním řízení lze spatřovat prvky oportunity²⁷, neboť jsou-li splněny podmínky pro uplatnění odklonů, státní zástupce může, ale nemusí, stíhat pachatele pro trestný čin.²⁸

Přes zmíněné výhody však česká trestní justice využívá nedostatečně těchto procesních alternativ, setrvává na represivním pojetí trestu a standardním trestním řízením, které je mnohdy konáno i v případech, ve kterých by aplikace odklonů byla mnohem efektivnější.

V odborné literatuře rovněž můžeme nalézt jistou kategorizaci odklonu, a to kategorizaci odklonů na v následujícím textu popsané tři typy.

- Prvním typem je **prostý odklon**²⁹; který je typický tím, že dochází k upuštění od trestního stíhání bez veškerých dalších podmínek a trestní věc je tímto způsobem vyřízena bez dalších následků pro pachatele.³⁰ Další vedení trestního stíhání je v těchto případech neúčelné, a osobu, proti níž je trestní řízení vedeno, není třeba určitým kvalifikovaným způsobem dále postihovat a prostřednictvím veřejného procesu

---

²⁴Pavel ŠÁMAL in ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II.* § 157 až 314s. Komentář. 7. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 3478.

²⁵Zásada legality je vyjádřena v ustanovení § 2 odst. 3 trestního řádu, v kterém se státnímu zástupci ukládá povinnost stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak.

²⁶JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní.* 4. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, s. 669.

²⁷Zásada oportunity umožňuje státnímu zástupci v konkrétním případě z důvodu neúčelnosti nebo z jiných důvodů nestíhat pachatele, ačkoliv obecné podmínky pro trestní stíhání jsou dány, kdy tato je v protikladu k zásadě legality.

²⁸Z uvedeného vyplývá další specifikum odklonů, a to skutečnost, že o nich může být rozhodováno i jinými orgány činnými v trestním řízení, konkrétně pak státním zástupcem. Nemusí tudíž v těchto případech nutně dojít k rozhodnutí soudu.

²⁹Prostřednictvím prostého odklonu lze vyřizovat trestní věci nejmenší závažnosti.

³⁰SUCHÝ, Oldřich. Odklon v trestním řízení. *Právník.* 1991, č. 3, s. 251.

stigmatizovat.³¹

- Druhým typem odklonu jsou **odklony spojené s výchovným opatřením**, které výchovně působí na osobu, vůči které je odklon uplatňován, jsou moderní podobou odklonu a projevem cílů restorativní justice.
- Třetím typem odklonu je **odklon se společenskou intervencí**, který nemá charakter výchovného opatření, ale po rozhodnutí o tom, že určitý skutek nebude trestně stíhán, následuje určitý druh společenské intervence, která může spočívat např. v projednání věci mimosoudním orgánem či komisí anebo v léčení.³²

Na tomto místě je nutné se vypořádat s vymezením institutů trestního práva procesního, které lze do skupiny odklonů dle platné právní úpravy řadit, neboť na uvedeném řazení neexistuje jednotný názor a někteří autoři se v uvedeném řazení liší. Já obdobně se přikláním k převládajícímu názoru řady významných teoretiků a praktiků a shodně s nimi uvádím, že mezi odklony dle platné právní úpravy patří podmíněné zastavení trestního stíhání, včetně podmíněného odložení podání návrhu na potrestání ve zkráceném přípravném řízení, narovnání, včetně odložení věci při schválení narovnání ve zkráceném přípravném řízení, odstoupení od trestního stíhání mladistvého, trestní příkaz,³³ a jako nejmladší typ odklonu do této skupiny řadím rovněž dohodu o vině a trestu.³⁴

V následujících podkapitolách bude o jednotlivých typech odklonů stručně pojednáno.

---

³¹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011, s. 46.

³² SUCHÝ, Oldřich. Odklon v trestním řízení. *Právník*. 1991, č. 3, s. 253.

³³ Shodně tuto kvalifikaci uvádí: SOTOLÁŘ, Alexander, František PÚRY a Pavel ŠÁMAL. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2000. s. 18; KRATOCHVÍL, Vladimír. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: obecná část*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 469.; či ŠUBRT, Milan. *Zvláštní způsoby řízení*. 1. část. *Trestní právo*. 2009, roč. 13, č. 3, s. 14.

³⁴ Část odborné veřejnosti má na uvedené řazení dohody o vině a trestu do kategorie odklonů jiný názor, a to zejména s ohledem na chápání odklonu v užším slova smyslu jako institutu, díky kterému je trestní stíhání zastaveno. V případě aplikace odklonu v užším pojetí totiž nedochází k odsouzení pachatele trestného činu, ale trestní stíhání je zastaveno. Podle kritéria vyřízení věci před soudem se sice nejedná rovněž o odklon v pravém slova smyslu, nýbrž o institut zajišťující zrychlení trestního řízení, stejně tak jako je tomu u trestního příkazu, který někteří řadí mezi odklony a někteří nikoliv. Osobně se však přikláním ke stanovisku, že institut dohody o vině a trestu lze do skupiny odklonů v trestním řízení zahrnout, neboť umožňují vyřídit trestní věc alternativním způsobem mimo procesně náročné hlavní líčení a průběh trestního řízení zcela jistě zefektivnit. Tento názor lze podpořit i tím, že samotná slovenská právní úprava řízení o dohodě o vině a trestu, která byla velmi významným inspiračním zdrojem pro naši právní úpravu, řadí tento institut mezi odklony.

1.3.2.1 Podmíněné zastavení trestního stíhání

Podmíněné zastavení trestního stíhání je upraveno v § 307 a § 308 trestního řádu, je systematicky řazeno do jeho XX. hlavy mezi zvláštní způsoby řízení, a do trestního řádu byl tento druh odklonu zaveden jako první, a to novelou publikovanou pod č. 292/1993 Sb., s účinností od 1. 1. 1994.

Podstatou tohoto v praxi hojně využívaného institutu, je podmíněné zastavení probíhajícího trestního stíhání s tím, že vyhoví-li obviněný určeným podmínkám po stanovenou zkušební dobu, bude jeho trestní stíhání zastaveno definitivně, resp. účinky zastavení trestního stíhání nastanou právní mocí rozhodnutí o tom, že se obviněný osvědčil, nebo uplynutím jednoho roku po skončení zkušební doby, pokud nebylo učiněno rozhodnutí o osvědčení, aniž na tom měl obviněný vinu.³⁵ Podmíněné zastavení trestního stíhání je tedy **rozhodnutím mezitímním**, při kterém dochází k odkladu konečného rozhodnutí, a tímto se nerozhoduje o spáchání či nespáchání činu obviněným, ani se v tomto případě neukládá žádný trest.³⁶

Podmínky pro rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání jsou stanoveny v § 307 odst. 1 a 2, kdy v § 307 odst. 1 nalezneme základní podmínky pro zastavení trestního stíhání, které jsou vymezeny tak, že v řízení o přečinu³⁷ může se souhlasem obviněného soud a v přípravném řízení státní zástupce podmíněně zastavit trestní stíhání v případě, že:

- i. obviněný se k činu doznal;
- ii. nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradě uzavřel dohodu, anebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě;
- iii. vydal bezdůvodné obohacení činem získané, nebo s poškozeným o jeho vydání uzavřel dohodu, anebo učinil jiná vhodná opatření k jeho vydání, a vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující.

³⁵HEDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 2. rozš. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 636 – 637.

³⁶SOTOLÁŘ, Alexander; PÚRY, František; ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000. s. 39.

³⁷Přečinem jsou dle § 14 odst. 3 trestního řádu všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, za něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let.

Vedle těchto podmínek stanoví trestní řád podmínky další, a to v § 307 odst. 2.³⁸

Zkušební doba začíná běžet právní mocí rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání a je stanovena v délce trvání od 6 měsíců až do 2 let, v případě rozhodnutí podle odstavce 2 se zkušební doba stanoví až na dobu pěti let.³⁹ Zkušební dobu lze „zostřít“ uložením přiměřených omezení a povinností⁴⁰, směřujících k tomu, aby obviněný vedl řádný život.⁴¹

1.3.2.2 Narovnání

Jako druhá forma odklonu byl do trestního řádu zaveden institut narovnání, a to novelou publikovanou pod č. 152/1992 Sb., s účinností od 1. 9. 1995.⁴² Institut narovnání je upraven v § 309 až § 314 trestního řádu a řazen do jeho XX. hlavy.

Narovnání bývá stručně charakterizováno jako dohoda mezi obviněným a poškozeným, která vyžaduje schválení soudu, případně v přípravném řízení státního zástupce⁴³, s procesními důsledky zastavení trestního stíhání. Z tohoto pohledu se narovnání nejvíce odlišuje od institutu podmíněného zastavení trestního stíhání tím, že rozhodnutí o schválení narovnání je spojeno s **definitivním zastavením trestního stíhání**. Uplatní se především v případech, kdy stát nemá na trestním postihu pachatele výraznější zájem a dává právě

---

³⁸Podmínky stanovené v § 307 odst. 2 trestního řádu byly do uvedeného zavedeny novelou č. 181/2011 Sb., s účinností od 1. září 2012, a stanoví pro případ, kdy je to odůvodněno povahou a závažností spáchaného přečinu, okolnostmi jeho spáchání anebo poměry obviněného, může být o podmíněném zastavení trestního stíhání rozhodnuto pouze tehdy, pokud obviněný splní podmínky uvedené v odstavci 1, a dále: i. se obviněný zaváže, že se během zkušební doby zdrží určité činnosti, v souvislosti s níž se dopustil přečinu, nebo ii. složí na účet soudu a v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti podle zvláštního právního předpisu, a tato částka není zřejmě nepřiměřená závažnosti přečinu, a vzhledem k osobě obviněného, kdy s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující.

³⁹ust. § 307 odst. 3 trestního řádu

⁴⁰Demonstrativní výčet těchto omezení a povinností je obsažen v § 48 odst. 4 trestního zákoníku a rozumějí se jimi zejména podrobení se výcviku pro získání vhodné pracovní kvalifikace, vhodnému programu sociálního výcviku a převýchovy, léčení závislosti na návykových látkách, které není ochranným léčením podle tohoto zákona, vhodným programům psychologického poradenství, zdržení se návštěv nevhodného prostředí, sportovních, kulturních a jiných společenských akcí a styku s určitými osobami, neoprávněných zásahů do práv nebo právem chráněných zájmů jiných osob, hazardních her, hraní na hracích přístrojích a sázek, požívání alkoholických nápojů nebo jiných návykových látek, uhrazení dlužného výživného nebo jinou dlužnou částku, veřejná osobní omluva poškozenému nebo poskytnutí poškozenému přiměřené zadostiučinění.

⁴¹ust. § 307 odst. 6 trestního řádu

⁴²Právní úprava institutu narovnání však prošla určitým vývojem, a to nejprve v důsledku přijetí zákona č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti, následně, nejen pro tento institut významnou, novelou č. 265/2001 Sb., a konečně novelou č. 41/2009 Sb.

⁴³Pravomoc schvalovat narovnání státním zástupcem byla do trestního řádu včleněna novelou provedenou zákonem č. 265/2001 Sb.

přednost konsensu mezi obviněným a poškozeným. Z této charakteristiky jednoznačně vyplývá, že narovnání je klasickým mediačním institutem a typem odklonu, který nejvíce koresponduje s principem restorativní justice.⁴⁴

Důležitým předpokladem tohoto institutu je aktivní podíl obviněného a poškozeného na nalezení oboustranně přijatelného řešení, které bude akceptovatelné orgánem rozhodujícím o odklonu. Obviněný je vtažen do problémů oběti a předpokládá se, že si dostatečně uvědomí rozsah, závažnost a dopad všech nepříznivých důsledků trestného činu na poškozeného a že je tím současně motivován k aktivní účasti na jejich odstranění. Typickým znakem narovnání, spočívající v uložení povinnosti pachateli k dalšímu plnění nad rámec způsobené škody, jsou nahrazeny účinky trestní represe.⁴⁵ Z pohledu prevence trestné činnosti se narovnání stává velmi efektivním.

Narovnání může být schváleno pouze za splnění zákonem kumulativně stanovených podmínek uvedených v § 309 odst. 1 trestního řádu, kterými jsou:

- i. obviněný musí prohlásit, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a o jeho prohlášení nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho prohlášení bylo učiněno, svobodně, vážně a určitě;
- ii. obviněný uhradí poškozenému škodu způsobenou přečinem nebo učiní potřebné úkony k její úhradě, případně jinak odčiní újmu vzniklou přečinem;
- iii. vydá bezdůvodné obohacení získané přečinem nebo učiní jiná vhodná opatření k jeho vydání, a
- iv. složí na účet soudu či v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti podle zvláštního právního předpisu, a tato částka není zřejmě nepřiměřená závažnosti přečinu a považuje-li takový způsob vyřízení věci za dostačující vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného činu, k míře, jakou byl přečinem dotčen veřejný zájem, k osobě obviněného a jeho osobním a majetkovým poměrům.

Skutečnosti důležité pro rozhodnutí soudu či státního zástupce o schválení

---

⁴⁴ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vyd. Praha: Leges, 2012, s. 15.

⁴⁵SOTOLÁŘ, Alexander; PÚRY, František; ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 82.

narovnání se ověřují výsledkem obviněného a poškozeného. Obsahem výsledku obou musí být popsán způsob a okolnosti uzavření dohody o narovnání, dobrovolnost a souhlas s následným postupem.⁴⁶ Součástí výsledku obviněného musí být i prohlášení, že spáchal skutek, pro který je stíhán.⁴⁷

1.3.2.3 Trestní příkaz

Právní úprava trestního příkazu, jako zvláštní nestandardní formy soudního rozhodnutí v trestním řízení, je obsažena v § 314e až § 314g trestního řádu. Institut trestního příkazu byl do trestního řádu znovu zařazen novelou provedenou zákonem č. 292/1993 Sb.⁴⁸

Trestní příkaz je možné vydat pouze v řízení před **samosoudcem**, který může dle § 314e odst. 1 trestního řádu vydat trestní příkaz bez projednání věci v hlavní líčení, jestliže skutkový stav je spolehlivě prokázán opatřenými důkazy, a to i ve zjednodušeném řízení konaném po zkráceném přípravném řízení⁴⁹. Jeho podstata spočívá v tom, že soud nerozhoduje na základě důkazů před ním provedených v hlavní líčení, nýbrž pouze na základě spisového materiálu, který mu byl předložen spolu s podanou obžalobou nebo návrhem na potrestání.⁵⁰ Trestní příkaz představuje tudíž určitou výjimku ze zásady veřejnosti,⁵¹ což však neznamená, že obviněnému je odepřeno právo na projednání věci před soudem, toho se může vždy domoci podáním specifického opravného prostředku, kterým je v tomto případě odpor. Tento musí být podán ve lhůtě osmi dnů od doručení trestního příkazu. Pokud je tato lhůta zmeškána, trestní příkaz se stává pravomocným a vykonatelným. V případě, že je však odpor podán, trestní příkaz se tímto automaticky zruší a soud nařídí ve věci zpravidla hlavní líčení, kde bude celá věc standardně projednána. Výsledkem hlavního líčení bude zpravidla rozsudek, který však pro obviněného může být i nepříznivější než byl původní trestní příkaz, neboť v případě trestního příkazu se neuplatní zákaz reformace

---

⁴⁶Pavel ŠÁMAL in ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II.* § 157 až 314s. Komentář. 7. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 3529.

⁴⁷ust. § 310 odst. 1 trestního řádu

⁴⁸Dle důvodové zprávy k zmiňované novele trestního řádu byla hlavním důvodem pro obnovení institutu trestního příkazu snaha o odlehčení soudů.

⁴⁹Možnost rozhodnout trestním příkazem v případě zkráceného přípravného řízení zavedla novela trestního řádu č. 256/2001 Sb.

⁵⁰Pavel ŠÁMAL in ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II.* § 157 až 314s. Komentář. 7. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 3571.

⁵¹Zásada veřejnosti je stanovena § 2 odst. 10 trestního řádu, který uvádí, že trestní věci se před soudem projednávají veřejně tak, aby se občané mohli projednávání zúčastnit a jednání sledovat.

in peius⁵². Oproti dřívější právní úpravě současná umožňuje vydání trestního příkazu bez doznání obviněného, absentuje zde tedy kvalifikované potvrzení skutkových zjištění.⁵³

Trestní příkaz má povahu odsuzujícího rozsudku a dle ustanovení § 314e odst. 2 trestního řádu lze tímto uložit jen zákonem vymezené druhy trestů.⁵⁴

1.3.2.4 Odklony ve zkráceném přípravném řízení

Novelou provedenou zákonem číslo 265/2001 Sb., s účinností od 1. 1. 2002 došlo k určité diferenciaci přípravného trestního řízení, a to na přípravné řízení standardní, rozšířené a zkrácené. Zkrácené přípravné řízení se koná o trestných činech, o kterých přísluší konat řízení v I. stupni okresnímu soudu a o nichž zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje 5 let, jestliže:

- i. podezřelý byl přistižen při činu nebo bezprostředně poté, nebo
- ii. v průběhu prověřování trestního oznámení nebo jiného podnětu k trestnímu stíhání byly zjištěny skutečnosti, jinak odůvodňující zahájení trestního stíhání a lze očekávat, že podezřelého bude možné ve lhůtě uvedené v § 179b odst. 4⁵⁵ postavit před soud.⁵⁶

Do odklonů ve zkráceném přípravném řízení řadíme, jak již bylo zmíněno výše, institut podmíněného odložení podání návrhu na potrestání a institut odložení věci při schválení narovnání, které zavedla do trestního řádu novela provedená zákonem č. 283/2004 Sb., s účinností od 1. 7. 2012.

Institut podmíněného odložení podání návrhu na potrestání ve zkráceném přípravném řízení státním zástupcem je upraven v § 179g a 179h trestního řádu

---

⁵²Zásada zákazu reformace in peius je upravena v ustanovení § 259 odst. 4 trestního řádu, kterým zákon omezuje možnosti, aby odvolací soud změnil napadený rozsudek v neprospěch obžalovaného. V neprospěch obžalovaného může odvolací soud změnit napadený rozsudek jen na podkladě odvolání státního zástupce, jež bylo podáno v neprospěch obžalovaného; ve výroku o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení tak může učinit též na podkladě odvolání poškozeného, který uplatnil nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení.

⁵³V ustanovení § 314e odst. 6 trestního řádu jsou taxativně stanoveny výjimky, kdy trestní příkaz není možné vydat.

⁵⁴Tresty, které je možné trestním příkazem uložit jsou: trest odnětí svobody do jednoho roku s podmíněným odkladem jednoho roku; domácí vězení do jednoho roku; trest obecně prospěšných prací; trest zákazu činnosti do pěti let; peněžitý trest; trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty; zákaz pobytu do pěti let, vyhoštění do pěti let; zákaz pobytu do pěti let; trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a společenské akce do pěti let.

⁵⁵Lhůta pro skončení zkráceného přípravného řízení je stanovena v § 179b odst. 4 trestního řádu, který stanoví, že zkrácené přípravné řízení musí být skončeno nejpozději do dvou týdnů ode dne, kdy policejní orgán sdělil podezřelému, že spáchání jakého skutku je podezřelý a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován.

⁵⁶ust. § 179a odst. 1 trestního řádu

a je určitou obdobou institutu podmíněného zastavení trestního stíhání. Podstatou podmíněného odložení podání návrhu na potrestání je možnost dočasného odstoupení od trestního stíhání podezřelého za splnění podmínek uvedených v § 179g trestního řádu.⁵⁷ Podmínky určené pro uplatnění podmíněného odložení podání návrhu na potrestání jsou obdobné jako u institutu podmíněného zastavení trestního stíhání, přičemž lze na tyto odkázat.

Namísto podání návrhu na potrestání může státní zástupce rozhodnout o tom, že se podání návrhu na potrestání podmíněně odkládá, jestliže podezřelý:

- i. se k činu doznal,
- ii. nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradě uzavřel dohodu, nebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě,
- iii. vydal bezdůvodné obohacení činem získané, nebo s poškozeným o jeho vydání uzavřel dohodu, anebo učinil jiná vhodná opatření k jeho vydání,
- iv. s podmíněným odložením podání návrhu na potrestání vyslovil souhlas, a vzhledem k osobě podezřelého, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující.⁵⁸

V rámci zkráceného přípravného řízení je možné rovněž využít institut **odložení věci při schválení narovnání**, který je v trestním řádu upraven v ust. § 179c odst. 2 písm. f). O odložení věci při schválení narovnání rozhoduje ve zkráceném přípravném řízení státní zástupce, kterému byl doručen návrh policejního orgánu po skončení zkráceného přípravného řízení. Tento může učinit rozhodnutí o schválení narovnání, pokud jsou splněny podmínky stanovené obdobně pro narovnání, a současně rozhodnout o odložení věci.

---

⁵⁷Podle důvodové zprávy k zákonu č. 283/2004 Sb. se jedná o formu varování, jehož se podezřelému dostává, předtím než jeho případ bude předán soudu k dalšímu trestnímu stíhání, pokud by se nepoučil, nevyhověl uloženým podmínkám, případně by se opětovně dopustil protiprávního jednání.

⁵⁸Je-li to odůvodněno povahou a závažností spáchaného trestného činu, okolnostmi spáchaní trestného činu anebo poměry podezřelého, státní zástupce rozhodne o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání jen tehdy, pokud podezřelý splní podmínky uvedené v předchozím odstavci a zároveň se zaváže, že se během zkušební doby zdrží určité činnosti, v souvislosti s níž se dopustil trestného činu, nebo složí na účet státního zastupitelství peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti podle zvláštního právního předpisu, a tato částka není zřejmě nepřiměřená závažnosti trestného činu, a vzhledem k osobě podezřelého, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující.

1.3.2.5 Odklony ve věcech mladistvých

S účinností od 1. 1. 2004 zavádí zákon o soudnictví ve věcech mládeže do českého trestního práva, vedle již stávajících a výše zmíněných odklonů, novou formu alternativního vyřízení trestní věci, tzv. odstoupení od trestního stíhání. Právě zde, v řízení ve věcech mladistvých, mají přednost postupy, jež přispívají k předcházení trestné činnosti mládeže před opatřeními represivní povahy.

Odstoupení od trestního stíhání je zakotveno v ustanovení § 70 zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Jde o specifický druh odklonu, aplikovatelný příslušným orgánem pouze v řízení proti mladistvým. Významnou odlišností jsou i důsledky pro obviněného, neboť postrádají určité sankční prvky, a spočívají zejména ve sledování obviněného v průběhu zkušební doby či v zaplacení peněžité částky k obecně prospěšným účelům. Tím se odstoupení od trestního stíhání svou podstatou dostává na hranici mezi odklon a fakultativní zastavení trestního stíhání.⁵⁹

Výčet odklonů, které lze aplikovat v rámci českého trestního řízení platně doplňuje institut dohody o vině a trestu, o kterém na tomto místě zmíněno nebude, k jeho podrobnému popisu přistoupím až v kapitole třetí.

---

⁵⁹ Při aplikaci odstoupení od trestního stíhání zákon vyžaduje splnění několika podmínek, kterými jsou: i. provinění, na které trestní zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice trestní sazby nepřevyšuje tři léta, přičemž se vychází z horní hranice uvedené ve zvláštní části trestního zákona bez dalších modifikací. Užití nižší horní hranice trestní sazby souvisí s faktem, že odstoupení od trestního stíhání je mírnějším odklonem, což je vedeno záměrem zákona o soudnictví ve věcech mládeže; ii. absence veřejného zájmu na dalším stíhání mladistvého. Touto podmínkou se ostatně neliší od ostatních druhů odklonu, neboť odklony jsou charakteristické právě neexistencí veřejného zájmu na dalším pokračování trestního stíhání; iii. požadavek, aby příslušné orgány přihlížely při rozhodování o odstoupení trestního stíhání ke stupni nebezpečnosti provinění pro společnost a k osobě mladistvého, který se provinění dopustil. Úprava odstoupení od trestního stíhání tak vytváří kombinaci procesního korektivu, spočívajícího v nutnosti sledovat veřejný zájem na dalším stíhání mladistvého, a hmotně-právního korektivu, kterým je posuzování stupně nebezpečnosti provinění pro společnost; to dává orgánům činným v trestním řízení široký prostor pro uvážení; iv. neúčelnost trestního stíhání, čímž je zvýrazněna podobnost odstoupení od trestního stíhání s instrumentem fakultativního zastavení trestního stíhání dle § 172 odst. 2 písm. c) trestního řádu. Lze usuzovat, že v rámci rozhodnutí bude brán zřetel na význam chráněného zájmu, který byl proviněním dotčen, na způsob provedení a jeho následek nebo na okolnosti, za nichž bylo provinění spácháno, a na to, je-li vzhledem k chování mladistvého po spáchání protiprávního činu zřejmé, že účelu řízení dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže bylo dosaženo; v. Poslední obligatorní podmínkou pro rozhodnutí o odstoupení od trestního stíhání je okolnost, že potrestání mladistvého není nutné k odvrácení mladistvého od páchaní dalšího provinění. Ve své podstatě jde o shrnutí obecných podmínek pro uplatnění odklonů v řízení proti mladistvým tak, jak jsou uvedeny v § 68 zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Případný závěr státního zástupce či soudu pro mládež, že z hlediska preventivních účinků by bylo potrestání obviněného vhodnějším řešením, tvoří tento překážku pro aplikaci popisovaného odklonu.

2. Historický exkurz

Trestní justice nebyla vždy a jen v pravomoci státu, tak jak uvedené známe z dnešní moderní doby. Ve starověkých civilizacích byl výkon trestní spravedlnosti sice koncentrován do pravomoci soudních institucí spojených s existencí státu, avšak postupem času a pak především v období raného středověku⁶⁰ byl zločin opět pojímán jako soukromá záležitost, jako otázka týkající se pouze viníka a poškozeného, kterou si tito v rámci svého společenského postavení urovnali sami mezi sebou. Uvedené vypořádání mohlo mít formu krevní msty, která byla postupem času doplněna možností vykoupení z krevní msty, jež z dnešního pohledu a samozřejmě s jistou nadsázkou, můžeme srovnat s institutem narovnání. Stát stabilitu v trestní oblasti získává opět až ve 12. století, kdy se pohled na trestný čin přiklání k pojetí retributivní justice.

První představy o restorativní justici se objevují ve druhé polovině 20. století, kdy za kolébku tohoto pojetí je pokládáno USA, následně se principy restorativního pojetí objevují v Kanadě a poté i v celé západní Evropě, kde se začíná pojednávat o teorii o omezení pravomoci státu v případě řešení trestních věcí a o podpoře přímých účastníků při řešení těchto konfliktů a následků.⁶¹ Z plánů, jak naplnit restorativní justici a prosadit její nejdůležitější zásady do praxe, které se ve velkém rozsahu uplatňují právě v rámci aplikace odklonů, je nejvíce známa mediace, tedy zprostředkování narovnání vzájemných vztahů mezi jednotlivými subjekty dotčenými trestným činem.⁶² Mediace začala být jako první využívána na počátku 60. let dvacátého století v anglosaské právní kultuře.⁶³

V českém právním prostředí se o existenci odklonů **před listopadem roku 1989** dalo mluvit jen velmi omezeně, neboť tehdejší režim stavěl na silné pozici retributivní justice. K zakotvování odklonů v dnešním pojetí a tudíž k příklonu k restorativní justici dochází až v průběhu devadesátých letech 20. století. Do 30. června 1990 byl odklon v trestním řádu upraven pouze sporadicky, kdy jedinou možnou formou odklonu byl trestní příkaz, který zákonodárce vtělil

---

⁶⁰Raný středověk lze datovat v době v rozmezí od 5 st. – 11 st.

⁶¹KARABEC, Zdeněk. Nové možnosti pro trestní justici. *Kriminalistika* 2003, roč. 36, č. 2, s. 8.

⁶²SOTOLÁŘ, Alexander; PÚRY, František; ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000. s. 12.

⁶³Tato byla v anglosaské právní kultuře uplatňována zpočátku pouze v občanskoprávní problematice, následně i ve věcech trestních.

do trestního řádu zákonem č. 48/1973 Sb.⁶⁴ Tento byl však novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 178/1990 Sb. zrušen jako odporující některým zásadám trestního řízení a možnost vyřídit věc trestním příkazem, avšak již v pozměněné formě, byla obnovena novelou trestního řádu publikovanou pod č. 292/1993, s účinností od 1. ledna 1994.⁶⁵

Za odklon v širším slova smyslu v právní úpravě platné do 30. 6. 1990 je možné považovat i postup podle ustanovení § 171 odst. 2 trestního řádu, kdy byl vyšetřovatel či ve vyhledávání prokurátor oprávněn postoupit trestní věc orgánu ke kázeňskému vyřízení, jednalo-li se o trestný čin, který bylo možné vyřídit kázeňsky, a vzhledem k osobě obviněného a povaze jím spáchaného činu bylo možno toto vyřízení považovat za dostačující.

Zákon č. 178/1990 Sb. vnesl do trestního řádu s účinností od 1. 7. 1990 další institut, některými autory také pokládající za odklon, kterým byl **institut trestního stíhání se souhlasem poškozeného**, zakotvený po několika novelách trestního řádu v ustanoveních § 163 a § 163a trestního řádu.

Kategorie přečinů byla novelou provedenou zákonem č. 175/1990 Sb. zrušena. České trestní právo tak od 1. 7. 1990 pojem přečin neznalo, nový trestní zákoník s účinností od 1. 1. 2010 přečiny však opět do českého trestního práva zavádí.⁶⁶ Kategorizace trestných činů je tak založena na tzv. bipartici, kdy se tímto krokem zároveň rozšiřuje prostor pro uplatnění alternativ a odklonů a prostor pro diferenciaci trestních sankcí.

Jako první forma odklonu byl zákonem č. 292/1993 Sb. do trestního řádu zakotven institut **podmíněného zastavení trestního stíhání**. Tento postup se po čase stal jedním z nejpoužívanějších způsobů alternativního řešení trestních

---

⁶⁴ Podle původní právní úpravy institutu trestního příkazu platné a účinné od 1. července 1973 do 30. června 1990 byl oprávněn trestní příkaz vydat samosoudce v řízení o skutkově i právně zcela jednoduchých věcech při kumulativním splnění dvou podmínek, kterými byly: i. obviněný se v průběhu objasňování doznal ke spáchání skutku a samosoudce neměl vzhledem k výsledkům dosavadního objasňování pochybnosti o pravdivosti tohoto doznání, nebo jestliže rozhodné skutečnosti byly zjištěny vlastním pozorováním veřejného orgánu, a zároveň ii. prokurátor vydání trestního příkazu navrhl nebo souhlasil, aby byl trestní příkaz vydán.

⁶⁵ V porovnání s původní právní úpravou je současná úprava trestního příkazu značně odlišná, zejména se výrazně rozšířil okruh trestních věcí, které je možné formou trestního příkazu vyřídit, a zpřísnily se tresty, které je možné trestním příkazem uložit.

⁶⁶ Dle § 14 trestního zákoníku se trestné činy dělí na přečiny (úmyslné trestné činy se sazbou nepřevyšující pět let odnětí svobody a všechny nedbalostní trestné činy) a zločiny (úmyslné trestné činy se sazbou převyšující pět let odnětí svobody).

věcí v České republice. K dalšímu rozšíření možností řešit trestní věc alternativním způsobem došlo o necelé dva roky později, a to zákon č. 152/1995 Sb., který do trestního řádu zavedl nový institut, a to institut **narovnání**.⁶⁷ Do 31. prosince 2001 mohl schválit narovnání pouze soud, který tak v přípravném řízení činil na návrh státního zástupce. Tzv. velkou novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. bylo oprávnění rozhodnout o schválení narovnání pro procesní stadium přípravného řízení poskytnuto rovněž státnímu zástupci a byly odstraněny nedostatky původní úpravy⁶⁸, ani tato možnost však neovlivnila zvýšení počtu případů řešených tímto způsobem.

Zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně a doplnění některých zákonů, doplnil rovněž požadovaným způsobem jednotlivé podmínky pro aplikaci alternativních trestních opatření.

K posunu v chápání role odklonů došlo přijetím zákona o soudnictví ve věcech mládeže, který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 2004. Ten, vycházející ze zásad restorativní justice, výslovně požaduje užívání veškerých alternativ k ukládání trestních opatření, včetně odklonů v trestním řízení a směřování řízení k obnovení narušených vztahů⁶⁹. Kromě podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání rozšířil zákon o soudnictví ve věcech mládeže paletu odklonů o další možnost, kterou představuje institut odstoupení od trestního stíhání.

Stranou pozornosti by neměla zůstat ani novela trestního řádu realizovaná zákonem č. 283/2004 Sb. s účinností od 1. července 2004, která upravila dva nové typy odklonu i ve zkráceném přípravném řízení, a to podmíněné odložení podání návrhu na potrestání a odložení věci za současného schválení narovnání. Rovněž tato novela státním zástupcům umožnila uplatnit v rámci zkráceného přípravného řízení institut narovnání.

2.1 Zavedení dohody o vině a trestu do trestního řádu

První tendence směřující k úvahám o zavedení institutu dohody o vině a trestu do českého právního řádu, byť pod jiným označením a v jiné podobě, lze

---

⁶⁷Institut narovnání se však dosud nestal v praxi tak oblíbeným způsobem řešení trestních věcí, jako je tomu u podmíněného zastavení trestního stíhání. Jedním z možných důvodů jeho nevyužívání je nutná spolupráce soudu s kvalifikovaným mediátorem, který však v polovině 90. let, kdy byl institut narovnání do trestního řádu zaveden, nebyl institucionalizován.

⁶⁸Rovněž došlo ke stanovení obsahu výslechu a rozsahu poučení před výslechem obviněného a poškozeného před rozhodnutím o schválení narovnání.

⁶⁹více v ust. § 1 odst. 2 a § 3 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže

pozorovat již v roce 2005⁷⁰. Poslanecký návrh na novelizaci některých zákonů, v souvislosti s přijetím trestního zákoníku ze dne 14. a 20. dubna 2005, navrhoval vytvoření v hlavě třinácté trestního řádu nový čtvrtý oddíl nazvaný „řízení o prohlášení viny obžalovaným“, ⁷¹ který v § 206a až § 206d zaváděl zcela nový typ soudního řízení. Tomuto návrhu nepředcházela odborná diskuze, scházelo i jeho odůvodnění, které nebylo podáno jak při obecné rozpravě v Poslanecké sněmovně, tak v Senátu. Dne 30. listopadu 2005 byl však i přes uvedené tento návrh Poslaneckou sněmovnou po třech čteních schválen. Senát však tento návrh 15. února 2006 zamítl, následně Poslanecká sněmovna návrh dne 21. března 2006 již neschválila.⁷²

Zamýšlený institut řízení o prohlášení viny obžalovaným nebyl shodný s již do zákona zakotvenou dohodou o vině a trestu, neboť dle návrhu zde nemělo dojít k dohodě mezi státním zástupcem a obžalovaným, která je předkládána ke schválení soudu, ale obžalovanému zde byla dána možnost, aby prohlásil, že uznává svou vinu. V případě, že by obžalovaný toto prohlášení v řízení, v kterém byl obžalován ze zvlášť závažného zločinu, učinil, soud by nerozhodoval na základě prohlášení viny, ale přihlédl by k němu ve prospěch obžalovaného při rozhodnutí ve věci. Obžalovaný, který by prohlásil svou vinu a nebyl by obžalován ze zvlášť závažného zločinu, by byl oprávněn podat návrh na vydání odsuzujícího rozsudku, ve kterém by uvedl, zda se cítí být vinen skutkem popsaným v obžalobě, zda souhlasí s jeho právním posouzením nebo zda navrhuje jiné vymezení skutku nebo jiné právní posouzení. Soud by následně mohl přijmout návrh obžalovaného a po prohlášení viny vyhlásit odsuzující rozsudek bez provedení dokazování nebo jen s omezeným rozsahem dokazování, pokud by okolnosti spáchání trestného činu nevzbudily pochybnosti, státní zástupce by s návrhem obžalovaného učiněným na základě prohlášení viny bez výhrad souhlasil a účelu řízení by bylo dosaženo přesto, že by hlavní líčení nebylo provedeno v celém rozsahu. V rozsudku by soud uvedl výrok o vině v souladu

---

⁷⁰ Sněmovní tisk Poslanecké sněmovny 746/0 pro čtvrté volební období o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku a zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=13063> [cit. 1. března 2014].

⁷¹ Návrh zákona o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku, Senátní tisk č. 220 pro páté funkční období (2004 - 2006), dostupné z WWW: http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/historie?cid=pssenat_historie.pHistorieTisku.list&forEach.action=detail&forEach.value=s1826 [cit. 1. února 2014].

⁷² MUSIL, Jan. Dohody o vině jako forma konsensuálního trestního řízení. *Kriminalistika*, 2008, roč. 41, č. 1, s. 4.

s návrhem obžalovaného, s kterým by státní zástupce vyslovil souhlas. Co se týkalo omezení, tedy negativních podmínek sjednání dohody o vině a trestu, byla možnost sjednat dohodu o vině trestu vyloučena pouze na řízení o zločinech podle hlavy IX. a XIII. zvláštní části trestního zákoníku, a na řízení o trestných činech, kterými byla nebo měla být způsobena úmyslně smrt, nešlo-li o trestný čin zabití (§ 141 trestního zákoníku) nebo o trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou (§ 142 trestního zákoníku).

Omezení možnosti vyřídit formou dohody o vině a trestu jen stíhání přečinů a zločinů (nikoli zvláště závažných) v současné právní úpravě je svým způsobem připuštěním některých výhrad vznášených proti tomuto institutu, zejména pak částečného prolomení, resp. modifikace některých základních zásad trestního řízení, zejména zásady materiální pravdy.⁷³

V jiné podobě a pod označením „**dohoda o vině a trestu**“ se tento nový institut objevuje v návrhu věcného záměru zákona o trestním řízení soudním, předloženém Ministerstvem spravedlnosti k veřejné diskuzi dne 12. června 2007, který byl uveden v bodě 33 s názvem „Průběh hlavního líčení (veřejného zasedání) o návrhu na schválení dohody o vině a trestu“. Podle návrhu mělo být věcí státního zástupce, zda v přípravném řízení z podnětu obviněného, nebo i bez takového podnětu, bude konat řízení o návrhu na schválení dohody o vině a trestu a zda podá návrh soudu na schválení této dohody. Oproti současné právní úpravě mimo jiné tento návrh uváděl, že soud není vázán návrhem státního zástupce ani obžalovaného, pokud jde o druh a výměru trestu, druh ochranného opatření a výši nároku na náhradu škody. Pokud však soud uloží jiný druh nebo výměru trestu, jiné ochranné opatření nebo vyšší náhradu škody, mají obžalovaný a státní zástupce právo podat odvolání.⁷⁴ Ministerský návrh příslušné novely trestního řádu byl vládou schválen a předložen Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky v jejím pátém funkčním období, a to jako sněmovní tisk č. 574.⁷⁵ Tento návrh však nebyl předložen ani do třetího čtení.⁷⁶

---

⁷³ ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vyd. Praha: Leges, 2012. s. 26.

⁷⁴ MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*. 2008, roč. 41, č. 1. s. 3-26.

⁷⁵ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů – sněmovní tisk 574.

V květnu 2011 za vlády ministra JUDr. Jiřího Pospíšila Ministerstvo spravedlnosti rozeslalo jednotlivým resortům k připomínkám návrh na novelizaci trestního řádu, obsahující i nový návrh na zavedení dohody o vině a trestu mezi obviněným a státním zástupcem, v němž je již, zakotvena účast obhájce na uzavření této dohody mezi státním zástupcem a obviněným v přípravném řízení. Z tohoto ministerského návrhu se pak vyšlo i v Parlamentu České republiky, který přijetím zákona č. 193/2012 Sb. umožnil konat řízení před soudem i na podkladě návrhu na schválení dohody o vině a trestu, a to s účinností od 1. září 2012.

Hlavním důvodem předložení tohoto návrhu byla dlouhodobá snaha Ministerstva spravedlnosti „odbřemenit“ justici, zefektivnit a zrychlit soudní proces tak, aby bylo obviněnému v plném rozsahu zajištěno právo na spravedlivý proces dle čl. 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod⁷⁷. Součástí práva na spravedlivý proces je právě i právo, aby byla trestní věc obviněného projednána v přiměřené lhůtě⁷⁸, neboť právě rychlost řízení podmiňuje jeho spravedlivý charakter tím, že se nevytrácí vztah mezi trestným činem a trestem, nedochází ke ztrátě hodnoty důkazů a strany řízení nejsou vystaveny po delší dobu nejistotě ve výsledku řízení.

---

⁷⁶ VANTUCH, Pavel. Nový návrh na dohodu o vině a trestu mezi obviněným a státním zástupcem. *Trestní právo*, 2011, roč. 13, č. 9, s. 4.

⁷⁷ Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12. 03. 2014].

⁷⁸ čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

3. Dohoda o vině a trestu

Ve stěžejní kapitole diplomové práce s názvem „Dohoda o vině a trestu“ bude pojednáno o právní úpravě tohoto institutu, účelu a smyslu dohody o vině a trestu, podmínkách zahájení jednání o dohodě o vině a trestu, o procesu jejího sjednávání a obsahových náležitostech této. Na závěr této kapitoly budou nastíněny rovněž výhody a nevýhody dohody o vině a trestu.

3.1 Právní úprava dohody o vině a trestu

Jak již bylo uvedeno v úvodu diplomové práce, institut dohody o vině a trestu byl do trestního řádu začleněn po komplikovaném projednávání novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 193/2006 Sb., s účinností od 1. září 2012, která představuje až třetí konkrétní iniciativu, která k zavedení dohody o vině a trestu směřovala. V rámci trestního řádu je úprava institutu dohody o vině a trestu rozčleněna na dvě části, kdy první část upravuje postup při uzavírání dohody o vině a trestu za účasti státního zástupce, obviněného, jeho obhájce a případně i za účasti poškozeného či jeho zmocněnce, a její obsah. Tato úprava je obsažena v § 175a a § 175b trestního řádu, a celý tento postup označujeme jako řízení přípravné. Část druhá se týká samotného řízení před soudem, který sjednanou dohodu schvaluje. Právní úpravu druhé fáze, tedy řízení před soudem, nalezneme v § 314o až § 314s trestního řádu a zákonodárce ji zařadil do hlavy dvacáté, mezi zvláštní způsoby řízení.

Zavedení institutu dohody o vině a trestu do trestního řádu se však promítlo i do jeho dalších ustanovení, nejen do výše zmíněných, a rovněž do ustanovení jiných právních předpisů⁷⁹. Jako příklad si dovolím uvést ustanovení § 2 odst. 8 trestního řádu, které stanoví, že trestní stíhání před soudy je možné jen na základě obžaloby, návrhu na potrestání, nebo návrhu na schválení dohody o prohlášení viny a přijetí trestu, který podává státní zástupce. Tímto došlo k rozšíření jedné ze základních zásad trestního řízení, a to konkrétně zásady obžalovací. Dále je možné zmírnit ustanovení § 36 odst. 1 trestního řádu, které bylo rozšířeno o nutnost obviněného být zastoupen obhájcem v přípravném řízení při sjednávání dohody o vině a trestu, čímž dochází i k rozšíření forem právních služeb

---

⁷⁹ Mezi které patří zákon č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů, ve znění pozdějších předpisů; zákon o soudnictví ve věcech mládeže; trestní zákoník či zákon č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

poskytovaných advokáty v rámci trestního řízení. Zavedením dohody o vině a trestu do trestního řádu rovněž dochází mimo jiné k rozšíření důvodů pro předběžné projednání obžaloby, a to o důvod uvedený v § 186 písm. g) trestního řádu, který stanoví, že předseda senátu nařídí předběžné projednání obžaloby, má-li za to, že vzhledem k okolnostem případu by bylo vhodné sjednání dohody o vině a trestu, zejména navrhl-li takový postup státní zástupce nebo obviněný.

3.2 Podstata a cíl dohody o vině a trestu

Dohoda o vině a trestu je formou konsensuálního trestního řízení, jehož podstatou je dohoda mezi procesními stranami trestního řízení, jejichž role jsou v případě aplikace tohoto institutu výrazně posíleny, o vině a následně i o trestu. Podstatou tohoto institutu je tudíž uzavření přijatelné dohody mezi státním zástupcem na jedné straně a obviněným na straně druhé, za současného zohlednění zájmů poškozeného, o způsobu ukončení trestní věci, přičemž taková dohoda podléhá konečnému schválení soudem, a to ve veřejném zasedání odsuzujícím rozsudkem. Soud není ovšem takovou dohodou beze zbytku vázán, má poměrně široká oprávnění dohodu odmítnout či neschválit.⁸⁰

Vyjdeme-li z nejširší definice odklonu, která odklon chápe jako odchylku od typického průběhu trestního řízení, potom je dohoda o vině a trestu nejmladším typem odklonu v českém trestním řízení.

Hlavním cílem dohody o vině a trestu je zrychlení, zjednodušení a zefektivnění trestního řízení, neboť se v tomto případě neprovádí celé trestní řízení se všemi jeho stádii. Vyhledávání důkazů při aplikaci tohoto typu odklonu je v přípravném řízení omezeno na nezbytné minimum, hlavní líčení s formálně složitým dokazováním se nekoná a odvolací řízení se koná jen výjimečně, a to z taxativně vymezených důvodů⁸¹. Aplikací tohoto institutu tudíž jednoznačně dochází k úspoře finančních prostředků jinak vynakládaných na drahé plnohodnotné trestní řízení a k „odbřemnění“ soudů, které se mohou především díky časové úspoře věnovat daleko složitějším případům, a zároveň je obviněnému zaručeno

---

⁸⁰ Jiří ŘÍHA in ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. II.* 7. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 2260.

⁸¹ ust. § 245 trestního řádu

právo na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 Evropské úmluvy o lidských právech a základních svobodách, jehož jedním z hlavních atributů je právě právo obviněného na projednání věci v přiměřené době.⁸²

Aplikací tohoto institutu se má též zabránit sekundární viktimizaci oběti, tím, že oběť trestného činu nebude vystavována dalšímu stresu spočívajícím v opakovaném výslechu, a zvláště pak ve výslechu konaném ve veřejném hlavním líčení,⁸³ a zároveň by měl tímto postupem poškozený dosáhnout co nejrychlejší náhrady škody. Právě takovýmto zohledněním zájmů poškozeného dochází k posunu k restorativní justici.

Zavedený institut přináší rovněž i jisté pozitivum pro obviněného, neboť ten není zbytečně vystavován nejistotě dlouhého trestního procesu s nejistým výsledkem a může poměrně rychle získat jistotu o výsledku trestního řízení. Zároveň tento institut může i účelněji přispět k nápravě obviněného, neboť obviněný lépe přijímá takto dohodnutý trest, a trestní řízení tímto lépe plní funkci výchovnou a preventivní.⁸⁴

3.3 Podmínky uplatnění

Podmínky pro vlastní zahájení jednání o dohodě o vině a trestu jsou následující, a to:

➤ **sjednání dohody musí být přípustné**, což znamená, že se musí jednat pouze o trestní řízení o přečinu či zločinu, který však není zvláště závažným zločinem. Své uplatnění, si trůfám odhadnout, dohoda o vině a trestu nalezne právě v řízení o zločinech, které však nejsou zvláště závažnými, neboť u této kategorie trestných činů zákonodárce neumožňuje jiné alternativní řešení věci, tedy využití odklonu dle § 307 či § 309 ani trestního příkazu. O vyloučení možnosti sjednání dohody o vině a trestu je zmíněno níže v této kapitole.

➤ Dále musí být **zajištěno právo na obhajobu**, kdy obviněný musí mít při sjednávání dohody o vině a trestu svého obhájce. Jde o tzv. obhajobu formální.

---

⁸²Požadavek na přiměřenou délku soudního řízení je rovněž stanoven v ústavním zákoně č. 2/1993 Sb, Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů, a to konkrétně v čl. 38 odst. 2, který stanoví, že každý má právo na to, aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům. Veřejnost může být vyloučena jen v případech stanovených zákonem.

⁸³Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, Sněmovní tisk č. 510/2011, s. 72.

⁸⁴Jiří ŘÍHA in ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II*. § 157 až 314s. Komentář. 7. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 2262.

Bez obhájce nelze tuto platně sjednat a uvedené by bylo jednou z možností, proč by soud dohodu následně neschválil. Bez obhájce by sice mohl obviněný podat návrh na zahájení jednání, ale k tomuto by dále nedošlo.

➤ **Takový postup odůvodňují dosavadní skutková zjištění⁸⁵**, kdy výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se stal skutek, že tento skutek je trestným činem a že jej spáchal obviněný.⁸⁶

Podmínky sjednání dohody jsou stanoveny v § 175a a § 175b trestního řádu, kdy dle ust. § 175a odst. 3 trestního řádu musí obviněný prohlásit, že spáchal skutek, pro který je stíhán⁸⁷, a za současného předpokladu, že na základě dosud opatřených důkazů a dalších výsledků přípravného řízení nejsou důvodné pochybnosti o pravdivosti jeho prohlášení. **Prohlášení obviněného**, že spáchal skutek, pro který je stíhán, musí být prohlášením zcela dobrovolným a svobodným. Pokud by se obviněný ke spáchání skutku, pro který je stíhán, nepřiznal či by státní zástupce měl k dispozici důkazy, které by zpochybňovaly pravdivost jeho prohlášení, je uzavření dohody o vině a trestu vyloučeno.

Prohlášení obviněného však nelze ztotožňovat s jeho doznáním, kterým by obviněný přiznal svoji vinu. Prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, se v českém trestním právu neobjevuje poprvé. S tímto jsme se mohli setkat již v roce 1995, a to v souvislosti s institutem narovnání. Proto při interpretaci této podmínky můžeme vycházet ze stávající judikatury a odborné literatury, ze kterých vyplývá zejména to, že prohlášení obviněného o spáchání skutku nelze zcela ztotožňovat s jeho doznáním⁸⁸, které je naopak podmínkou pro aplikaci podmíněného zastavení trestního stíhání,⁸⁹ resp. podmíněného odložení podání návrhu na potrestání⁹⁰. Součástí doznání je totiž i přijetí právní kvalifikace stíhaného skutku, což neplatí o prohlášení o spáchání skutku.⁹¹ Pokud má být však dohoda o vině a trestu úspěšně sjednána, musí obviněný právní

---

⁸⁵Jiří ŘÍHA in ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář. 7. vyd.* Praha: C.H. Beck, 2013, s. 2271.

⁸⁶Jiří ŘÍHA in ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář. 7. vyd.* Praha: C.H. Beck, 2013, s. 2272.

⁸⁷Zde se jedná o formulaci podobnou jako u institutu narovnání, srov. § 309 odst. 1 písm. a) trestního řádu.

⁸⁸ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice. 1. vyd.* Praha: Leges, 2012, s. 23.

⁸⁹ust. § 307 odst. 1 trestního řádu

⁹⁰ust. § 179g odst. 1 trestního řádu

⁹¹ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice. 1. vyd.* Praha: Leges, 2012, s. 23.

kvalifikaci skutku nakonec stejně akceptovat, neboť právní kvalifikace skutku je obligatorní součástí sjednané dohody.⁹²

Obviněný se dle současné právní úpravy však nemusí dále obávat, že by se uvedené prohlášení mohlo obrátit později proti jemu samotnému, neboť v § 175a odst. 7 trestního řádu je výslovně uvedeno, že v případě, kdy nedojde z jakéhokoli důvodu ke sjednání dohody o vině a trestu, k prohlášení obviněného se v dalším řízení nepřihlíží a uvedené není možné dále použít jako důkaz.

Mezi podmínky pro možnost sjednání dohody o vině a trestu je třeba zařadit i **podmínky negativní**, tedy ustanovení, které možnost uzavřít dohodu o vině a trestu vylučují. První omezení je dáno tím, že uzavřít dohodu o vině a trestu je omezeno pouze na určitý výsek trestných činů, a to tak, že dohodu o vině a trestu je možné sjednat pouze v řízení o přečinech či zločinech. Jak uvádí ustanovení § 175a odst. 8 trestního řádu, nelze dohodu o vině a trestu sjednat v řízení o zvlášť závažném zločinu⁹³ a v řízení proti uprchlému. Nemožnost sjednání dohody v řízení proti uprchlému je zcela logické, neboť obviněný musí být sjednávání dohody o vině a trestu osobně přítomen. Dále je vyloučeno dohodu o vině a trestu sjednat v řízení ve věci mladistvého, který nedovršil osmnáctého roku svého věku,⁹⁴ kdy v tomto případě s takovým omezením musím pouze souhlasit, neboť mladiství vyžadují speciální přístup. Zde je nutné jednoznačně upřednostnit výchovný vliv na tyto před urychlením vyřízením věci. Naproti tomu nic nebrání tomu, aby byla dohoda o vině a trestu sjednání v případě řízení proti právnické osobě.⁹⁵

Ustanovení trestního řádu nijak nevylučují přípustnost dohody o vině a trestu také v případě souběhu trestných činů, kdy dohodnutým trestem může být jak trest úhrnný či trest souhrnný⁹⁶, tak i trest společný za pokračující trestný čin⁹⁷. Soud o schválení dohody o vině a trestu rozhoduje rozsudkem, kterým může případně i zrušit předchozí výrok o trestu či výrok o vině ohledně části pokračujícího

---

⁹² ust. § 175a odst. 6 písm. d) trestního řádu

⁹³Zvlášť závažným zločinem je dle § 14 odst. 3 trestního zákona úmyslný trestný čin, za jehož spáchání trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby 10 let.

⁹⁴ ust. § 63 zákona o soudnictví ve věcech mládeže

⁹⁵viz ust. § 1 odst. 2 zákona č. 418/2011, o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁶ ust. § 43 trestního zákoníku

⁹⁷ ust. § 45 trestního zákoníku

deliktu, jakožto i výroky na ně navazující.⁹⁸

3.4 Proces sjednávání dohody o vině a trestu

Proces sjednávání dohody o vině a trestu patří do přípravné fáze celého procesu, která je v případě úspěšného vyjednávání završena sepsáním dohody o vině a trestu a následným podáním návrhu na její schválení soudem, kdy tento návrh je oprávněn učinit pouze státní zástupce.⁹⁹ K tomuto návrhu státní zástupce¹⁰⁰ připojí sjednanou dohodu o vině a trestu a další písemnosti, které mají význam pro soudní řízení a následné rozhodnutí.

Dohodu o vině a trestu lze sjednat ve všech formách přípravného řízení¹⁰¹, tedy jak ve standardním, rozšířeném, tak i zkráceném přípravném řízení, kde lze v případě sjednání dohody o vině a trestu prodloužit lhůtu nutnou k dokončení přípravného řízení. Dohodu o vině a trestu lze rovněž sjednat při předběžném projednání obžaloby, jejíž úpravu nalezneme v § 187 odst. 4, resp. po přezkoumání obžaloby či návrhu na potrestání samosoudcem, k čemuž soud stanoví státnímu zástupci přiměřenou lhůtu. Později již sjednat dohodu o vině a trestu není možné.

V případě, že jsou splněny podmínky pro zahájení jednání o dohodě o vině a trestu, specifikované v kapitole 3.3, musí státní zástupce dále zvážit, zda je takovýto postup vůbec vhodný, tak jak mu uvedené ukládá pokyn obecné povahy Nejvyššího státního zastupitelství č. 8/2009, o trestním řízení, a to konkrétně čl. 48a odst. 3.¹⁰² Při úvaze o vhodnosti využití dohody o vině a trestu musí státní zástupce vzít v úvahu všechny relevantní okolnosti případu, a to zejména povahu

---

⁹⁸ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vyd. Praha: Leges, 2012. s. 31.

⁹⁹ ust. § 175b odst. 1 trestního řádu

¹⁰⁰ Oprávnění státního zástupce jsou uvedeny mimo jiné v § 175 trestního řádu, kde v jeho odst. 1 písm. c) je zakotveno, že pouze tento je oprávněn sjednat s obviněným dohodu o vině a trestu a podat soudu návrh na její schválení.

¹⁰¹ Přípravným řízením se dle § 12 odst. 10 trestního řádu rozumí úsek řízení od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí, a nebyly-li tyto úkony provedeny, od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupení věci jinému orgánu, zastavení trestního stíhání, nebo do rozhodnutí či vzniku jiné skutečnosti, jež mají účinky zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, anebo do jiného rozhodnutí ukončujícího přípravné řízení, zahrnující objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a vyšetřování.

¹⁰² Pokyn obecné povahy Nejvyššího státního zastupitelství č. 8/2009, o trestním řízení, dostupné na WWW: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/rozhodovaci-a-metodicka-innost-nsz/pokyny-obecne-povahy-trestni>. [cit. 21. prosince 2013].

a závažnost spáchaného trestného činu, chování obviněného po činu, zájmy poškozeného, dosavadní způsob života obviněného, pravděpodobný druh a výměru trestu, veřejný zájem, na jehož základě by věc měla být projednána v řízení před soudem na základě obžaloby, zájem na rychlém trestním řízení, pravděpodobný vliv řízení před soudem na svědky a rovněž zvážit náklady soudního řízení.¹⁰³

Zahájit jednání o dohodě o vině a trestu lze následně na návrh obviněného nebo i bez takového návrhu, tedy z moci úřední. V případě, že jednání o dohodě o vině a trestu iniciuje obviněný, avšak státní zástupce návrh obviněného neshledá důvodným, vyrozumí o svém stanovisku obviněného, a v případě, že má obviněný obhájce, rovněž i jeho. Pro takovéto vyrozumění nejsou zákonem stanoveny žádné zvláštní náležitosti, musí z něj být pouze patrné negativní stanovisko státního zástupce a rovněž by mělo být alespoň stručně odůvodněno.

Pokud státní zástupce návrh obviněného na zahájení jednání vyhodnotí jako přípustný či ze své vlastní iniciativy jednání o dohodě o vině a trestu navrhne, předvolá obviněného k jednání o dohodě o vině a trestu. O tomto jednání, o jeho době a místě vyrozumí státní zástupce obhájce obviněného a poškozeného¹⁰⁴. Poškozeného vyrozumí pouze v případě, že tento výslovně neprohlásil, že se vzdává procesních práv, jež mu jsou jako poškozenému zákonem přiznány¹⁰⁵. Poškozeného zároveň upozorní na možnost uplatnit nejpozději při prvním jednání o dohodě o vině a trestu nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích, jež mu byla trestným činem způsobena, nebo na vydání bezdůvodného obohacení, které bylo na jeho úkor získáno.¹⁰⁶

Pro stanovení doby sjednávání dohody o vině a trestu zákonodárce nestanovil žádné lhůty, které by měly být zachovány. V souladu se zásadou rychlosti řízení lze však předpokládat, že státní zástupce takové jednání nařídí na co nejbližší termín. Místo jednání bude záviset na konkrétních podmínkách, které má

---

¹⁰³ Jiří ŘÍHA in ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II*. § 157 až 314s. Komentář. 7. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 2274.

¹⁰⁴ Poškozeným se dle § 43 odst. 1 trestního řádu rozumí ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil.

¹⁰⁵ Výčet práv poškozeného se nově rozšířilo tudíž i o možnost zúčastnit se veřejného zasedání v řízení o schválení dohody o vině a trestu, více k právům poškozeného v § 43 a násl. trestního řádu.

¹⁰⁶ ust. §175a odst. 2 trestního řádu

příslušný státní zástupce k dispozici, neboť ten na rozdíl od soudu nemá zpravidla k dispozici soudní síň.

Dohodu o vině a trestu sjednává státní zástupce s obviněným za přítomnosti obhájce.¹⁰⁷ Pokud obviněný před zahájením jednání o dohodě o vině a trestu nemá obhájce, musí si jej sám zvolit nebo mu bude ustanoven v přípravném řízení soudem tak, aby byl přítomen již zahájení jednání o dohodě o vině a trestu.

Při sjednávání dohody o vině a trestu dbá státní zástupce na zájmy poškozeného. Je-li poškozený sjednávání dohody o vině a trestu přítomen, vyjádří se zejména k rozsahu a způsobu náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení. Dohodu o vině a trestu lze sjednat i bez přítomnosti poškozeného, nedostaví-li se k jednání, ačkoli o něm byl řádně vyrozuměn, nebo nedostaví-li se k jednání a nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení již uplatnil nebo prohlásil, že jej uplatňovat nebude. Uplatnil-li poškozený, který není jednání přítomen, nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení, může se státní zástupce za poškozeného dohodnout s obviněným o rozsahu a způsobu náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení až do výše uplatněného nároku.¹⁰⁸

Má-li státní zástupce za to, že jsou splněny zákonné podmínky pro uložení ochranného opatření, upozorní obviněného na možnost postupu podle § 178 odst. 2 trestního řádu i v případě, že dojde k sjednání dohody o vině a trestu, ve které nebude ochranné opatření dohodnuto. Bez tohoto upozornění může postupovat podle § 178 odst. 2 trestního řádu, jen pokud důvody pro uložení ochranného opatření vyšly najevo až po podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu soudem.¹⁰⁹

Dojde-li k sjednání dohody o vině a trestu, obsahující v další kapitole podstatné náležitosti, doručí státní zástupce její opis obviněnému, jeho obhájci a poškozenému, který včas a řádně uplatnil své nároky.

Až do schválení dohody o vině a trestu od ní však státní zástupce může odstoupit,

---

¹⁰⁷ ust. § 175a odst. 3 trestního řádu

¹⁰⁸ ust. § 175a odst. 5 trestního řádu

¹⁰⁹ ust. § 175a odst. 4 trestního řádu

a to zejména v případě, že by se objevily nové skutečnosti. Trestní řád tuto možnost uvádí v § 314o odst. 5 trestního řádu, přičemž tato úprava je zcela v souladu se zásadou obžalovací, mezi jejíž projevy patří i právo státního zástupce disponovat s obžalobou. Podobné právo má však i obviněný, který, byť toto právo není trestním řádem výslovně upraveno, může od uzavřené dohody před jejím schválením odstoupit.¹¹⁰

V opačném případě, kdy nedojde ke sjednání dohody o vině a trestu, provede o tomto státní zástupce záznam do protokolu, a následně buď podá obžalobu, nebo rozhodne v přípravném řízení jiným způsobem. Je nutné na tomto místě opět zdůraznit, že v takovém případě se k prohlášení viny učiněnému obviněným v dalším řízení nepřihlíží.¹¹¹

3.5 Obsahové náležitosti dohody o vině a trestu

Obsahové náležitosti dohody o vině a trestu jsou poměrně podrobně upraveny v ustanovení § 175a odst. 6 trestního řádu, kdy pod písmeny a) až f) a i) nalezneme obligatorní náležitosti každé dohody o vině a trestu a pod písmeny g) a h) náležitosti fakultativní, bez kterých může být dohoda platně uzavřena. Mezi obsahové náležitosti sjednané dohody o vině a trestu, jež je výsledkem dohodovacího řízení, patří:

a) označení státního zástupce, obviněného a poškozeného, byl-li přítomen sjednávání dohody o vině a trestu a souhlasí-li s rozsahem a způsobem náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, tedy označení stran;

b) datum a místo jejího sepsání;

c) popis skutku, pro který je obviněný stíhán, s uvedením místa, času a způsobu jeho spáchání, případně jiných okolností, za nichž k němu došlo, tak, aby tento nemohl být zaměněn s jiným skutkem¹¹²;

d) označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován, a to jeho zákonným pojmenováním, a to podle analogie k § 120 odst. 3 trestního řádu včetně uvedení, zda jde o zločin, či přečin, uvedením příslušného ustanovení

---

¹¹⁰ ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vyd. Praha: Leges, 2012, s. 32.

¹¹¹ust. § 175a odst. 7 trestního řádu

¹¹² K pojmu skutek více v § 220 odst. 1 trestního řádu.

zákona a všech zákonných znaků včetně těch, které odůvodňují určitou trestní sazbu;

e) prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán a který je předmětem sjednané dohody o vině a trestu;

f) v souladu s trestním zákoníkem dohodnutý druh, výměru a způsob výkonu trestu, včetně délky zkušební doby a v případech stanovených trestním zákoníkem trestu náhradního, případně upuštění od potrestání, a rozsah přiměřených omezení a povinností v případě, že to trestní zákoník umožňuje a že byly dohodnuty; při dohodě o druhu a výměře trestu se přihlédne i k tomu, zda obviněný trestným činem získal nebo se snažil získat majetkový prospěch¹¹³;

g) rozsah a způsob náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, bylo-li dohodnuto;

h) ochranné opatření, přichází-li v úvahu jeho uložení, a bylo-li dohodnuto;

i) podpis státního zástupce, obviněného, jeho obhájce a podpis poškozeného, byl-li přítomen sjednávání dohody o vině a trestu a souhlasí-li s rozsahem a způsobem náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení.

Z výše uvedeného lze jednoznačně dovodit, že sjednaná dohoda o vině a trestu si vyžaduje písemnou formu, byť požadavek na formu dohody není v trestním řádu výslovně uveden.

Povinné náležitosti obsahu dohody o vině a trestu jsou stanoveny tak, aby soud na základě těchto mohl vydat odsuzující rozsudek v případě, že dojde ke schválení návrhu. Jak stanoví § 314r odst. 1 trestního řádu, může soud rozhodovat o skutku, jeho právní kvalifikaci, trestu a ochranném opatření pouze v rozsahu uvedeném v dohodě o vině a trestu. O nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení rozhoduje soud v rozsahu uvedeném v dohodě o vině a trestu, pokud s ní poškozený souhlasí, nebo pokud dohodnutý rozsah a způsob náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání

---

¹¹³ Ust. § 39 odst. 7 trestního zákoníku stanoví, že v případě, kdy pachatel získal nebo se snažil získat trestným činem majetkový prospěch, přihlédne k tomu soud při stanovení druhu trestu a jeho výměry; jestliže to nevylučují jeho majetkové nebo osobní poměry, uloží mu s přihlédnutím k výši takového majetkového prospěchu některý z trestů, který ho postihne na majetku a to jako trest samostatný nebo vedle jiného trestu.

bezdůvodného obohacení odpovídá řádně uplatněnému nároku poškozeného.

3.6 Výhody a nevýhody dohody o vině a trestu

Již od počátku samotných úvah o zavedení institutu dohody o vině a trestu do právního řádu budil tento v České republice u odborné veřejnosti rozporuplné reakce a lze zde přirozeně najít jak jeho příznivce, tak jeho zásadní odpůrce.¹¹⁴ Odpůrce tohoto institutu¹¹⁵ nalezneme především mezi teoretiky a u části advokátů, obhájců ve věcech trestních, a příznivce¹¹⁶ naopak mezi soudci a státními zástupci, kteří v těchto dohodách vidí možnost zásadního zrychlení trestního řízení a snížení vlastního pracovního zatížení.¹¹⁷

Zastánci institutu dohody o vině a trestu uvádí jako výhodu dohody o vině a trestu zejména již zmíněné zrychlení a zefektivnění trestního řízení, které uleví soudní soustavě, a jak soudci, tak státní zástupci, budou mít díky tomu větší prostor pro řešení daleko závažnějších trestných činů. S tímto nutně souvisí další výhoda dohody o vině a trestu, kterou je celkové zhospodárnění trestního řízení, kdy dochází jak k úsporám časovým, tím, že nedochází k často časově velmi náročnému dokazování, tak i k úsporám finančním, kdy se při standardním trestním řízení zvyšuje objem finančních prostředků vynakládaných z veřejných prostředků. Však je na místě zdůraznit, že zde naopak vzrůstají finanční náklady na nutnou obhajobu.¹¹⁸

Při aplikaci institutu dohody o vině a trestu dochází ke změně postavení některých subjektů, když je zde posílena role státního zástupce, a to především v řízení přípravném, a naopak role soudu je oproti klasickému trestnímu řízení pasivnější. Zároveň by zde mělo dojít k aktivnějšímu postoji obviněného, který je aktivně zapojen v dohodovacím řízení.

---

¹¹⁴MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*. 2008, roč. 41, č. 1, s. 3-26. ISSN 1210-9150; PIPEK, Jiří. Oficiální nebo dalekosáhlé privatizované trestní řízení. *Právník*. 2000, roč. 139, č. 12, s. 1144-1181; NOVOTNÝ, Oto. Je naše trestní právo procesní v krizi? *Trestní právo*. 2006, roč. 11, č. 7-8, s. 28-31.

¹¹⁵Mezi velkého odpůrce tohoto institutu můžeme mimo jiné jmenovat prof. JUDr. Jana Musila, CSc., který ve článku „Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení“ hodnotí tyto jako zlé řešení, kde jednoznačně převládají nevýhody nad výhodami, či doc. Jiřího Pipku, který dohodu o vině a trestu označil za nepřijatelné přibližování trestního procesu k občanskému soudnímu řízení.

¹¹⁶Jako příznivce dohody o vině a trestu mohu jmenovat např. JUDr. Karla Šabatu.

¹¹⁷VANTUCH, Pavel. Dohoda o vině a trestu mezi obviněným a státním zástupcem. *Trestní právo*. 2009, roč. 13, č. 11, s. 5.

¹¹⁸ust. § 36 odst. 1 písm. d) trestního řádu

Dále se snižuje riziko sekundární viktimizace oběti, neboť poškozený zde má možnost se jednání s obviněným zcela vyhnout, není vystaven často velmi stresujícímu soudnímu řízení. I pro obviněného však může být aplikace tohoto institutu pozitivní, neboť tímto může zabránit nechtěné medializaci případu projednávaného ve veřejném soudním jednání a přispět k jakési „humanizaci“ trestního řízení.¹¹⁹

Lze shrnout, že argumenty ve prospěch institutu dohody o vině a trestu jsou pragmatické a shodné s odůvodněním, proč zákonodárce nakonec tento institut včlenil do trestního řádu.

Naopak nejpodstatnější výtkou znějící na institut dohody o vině a trestu je obava z nebezpečí jeho zneužití orgány činnými v trestním řízení, a to v přípravném řízení, kdy k uzavření dohody dojde jen s cílem těchto ulehčit si svoji práci a snížit tak své pracovní zatížení, čímž by mohlo dojít k porušení práva na spravedlivý proces. K eliminaci možnosti zneužití institutu dohody o vině a trestu slouží zakotvení nutné obhajoby ve fázi sjednávání dohody o vině a trestu a nemožnost vzdát se práva na obhájce. Dále k uvedenému slouží povinné schvalování dohody o vině a trestu soudem ve veřejném zasedání.

Odpůrci dohody o vině a trestu dále argumentují tím, že zavedením institutu dohody o vině a trestu dochází k významným zásahům do základních zásad českého trestního procesu, kdy některé z těchto se neuplatní vůbec nebo alespoň ne v plné míře. Význam základních zásad je dán tím, že jsou základem, na kterém spočívá trestní právo procesní, jejich uplatňování v trestním řízení je nezbytným předpokladem, nejdůležitější zárukou skutečně účinného splnění úkolů našeho trestního řízení, neboť ony v něm zaručují dodržování smyslu zákona, zajišťují důslednou ochranu jak společnosti, tak i práv a oprávněných zájmů občanů, zejména osoby, proti níž se trestní řízení vede.¹²⁰ Nejpodstatnější z těchto je shledáván rozpor se zásadou zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností¹²¹, který je spatřován v tom, že doznání obviněného ke spáchání skutku, pro který je stíhán, nahrazuje v určitém rozsahu dokazování a zároveň

---

¹¹⁹Jiří ŘÍHA in ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II*. § 157 až 314s. Komentář. 7. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 2262.

¹²⁰CÍSAŘOVÁ, Dagmar; FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vyd. Praha: Linde, 2006. s. 57.

¹²¹ust. § 2 odst. 5 trestního řádu; dříve jsme tuto zásadu mohli nalézt pod označením zásada materiální pravdy

tímto prohlášením obviněného dochází k porušení zásady volného hodnocení důkazů¹²², neboť tomuto prohlášení se dle platné právní úpravy přiznává větší váha než důkazům jiným.¹²³ K tomuto však dodávám, že není možné dosáhnout schválení dohody o vině a trestu na základě pouhého doznání obviněného, aniž by zde byla základní skutková zjištění prokazující, že se stal skutek, pro který je obviněný stíhán, že tento spáchal obviněný, že tento skutek nese veškeré znaky trestného činu a že je za něj obviněný trestně odpovědný. Institut dohody o vině a trestu se rovněž dostává do rozporu se zásadou vyhledávací¹²⁴, která se zde neuplatní v plné míře. Trestní řád však i po případném prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, neumožňuje orgánům činným v trestním řízení rezignovat na povinnost zjišťovat právně relevantní důkazy a vyhledat o nich důkazy, neboť obligatorní podmínkou pro sjednání dohody o vině a trestu je mimo jiné i závěr, že skutek se stal, že tento je trestným činem a že jej spáchal obviněný. Porušení zásady bezprostřednosti a ústnosti¹²⁵ je spatřováno v tom, že sjednávání dohody o vině a trestu probíhá v přípravném řízení, a to pouze mezi státním zástupcem a obviněným, který je povinně zastoupen obhájcem. S tím souvisí i omezení zásady veřejnosti¹²⁶, neboť se zde nekoná hlavní líčení, avšak tato zásada je do jisté míry zachována, a to především tím, že o schválení dohody o vině a trestu rozhoduje soud právě ve veřejném zasedání¹²⁷, kdy dohodu schvaluje odsuzujícím rozsudkem, který je nutné veřejně vyhlásit.

Další výtkou znějící na institut dohody o vině a trestu je tzv. „privatizace trestního práva“, neboť jak již napovídá sám její název „dohoda“, přibližuje se tímto trestní právo procesní civilnímu procesu, tedy právu soukromému a zavedením těchto typů dohod dochází k narušení vrchnostenského vztahu, tedy autority samotného státu jako představitele veřejné moci.¹²⁸

Existence tak závažných námitek vedla zákonodárce k tomu, aby zavedl jisté pojistky proti zneužití tohoto institutu, kdy se těmito zeslabuje síla argumentů proti institutu dohody o vině a trestu, avšak zároveň tímto silným formalizovaným

---

¹²² ust. § 2 odst. 6 trestního řádu

¹²³ VANTUCH, Pavel. K možnostem sjednání dohody o vině a trestu. *Trestní právo*, 2012, roč. 17, č. 12, s. 6.

¹²⁴ ust. § 2 odst. 5 trestního řádu

¹²⁵ ust. § 2 odst. 11 a 12 trestního řádu

¹²⁶ ust. § 2 odst. 10 trestního řádu

¹²⁷ ust. § 232 trestního řádu

¹²⁸ MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*. 2008, roč. 41, č. 1, s. 22.

procesem a omezením využitelnosti se vytrácí jeho potenciál být institutem, oproti standardnímu trestnímu řízení, výrazně jednodušším a urychlujícím celý proces.

4. Úloha jednotlivých subjektů při sjednání dohody o vině a trestu

Při sjednávání dohody o vině a trestu je bezesporu možno pozorovat posílení role a aktivity jednotlivých procesních stran¹²⁹, neboť strany si uvědomují, že jejich aktivita může posílit jejich postavení při sjednávání dané dohody a samozřejmě do značné míry ovlivnit i výsledek, tedy obsah sjednané dohody. I z tohoto pohledu dochází k určitému průlomů, neboť české trestní právo je obecně poznamenáno inkvizičními rysy, které pramení ze zásady vyhledávací, kdy soud zjišťuje materiální pravdu, a to i v případě, kdy jsou strany trestního řízení při dokazování pasivní.

4.1 Role státního zástupce

Zavedení institutu dohody o vině a trestu do trestního řádu pochopitelně značně ovlivnilo činnost orgánů činných v trestním řízení, avšak z mého pohledu nejvýrazněji zasáhlo do výkonu pravomoci státního zástupce. Státní zástupce v kooperaci s obviněným a jeho obhájcem v rámci sjednávání dohody o vině a trestu připravuje pro soud rozhodnutí o stíhaném skutku, a to ve velmi konkrétní podobě,¹³⁰ kdy musí důsledně plnit roli veřejného žalobce, tedy ochránce veřejného zájmu. Státní zástupce se v řízení o schválení návrhu dohody o vině a trestu nemůže nechat zastoupit právním čekatelem¹³¹, a to ani při jednání před soudem okresním. Oproti tomu je role soudu v souvislosti s užitím institutu dohody o vině a trestu výrazně pasivnější, neboť ten zde neprovádí dokazování, a pochopitelně již ze samotné skutečnosti, že dohodu může buď schválit, anebo neschválit, obsahem dohody je vázán a nemůže jej měnit.

Role státního zástupce, jakožto orgánu činného v trestním řízení, je ve fázi sjednávání dohody o vině a trestu, tedy ve fázi přípravného řízení, výrazně posílena, neboť zde státní zástupce řeší podobné otázky jako později soud při zkoumání viny a výběru druhu trestu a jeho výměry. Ve fázi řízení před soudem může však dojít k odlehčení jeho činnosti, neboť řízení před soudem může proběhnout výrazně rychleji, než formou v praxi často dlouhého a náročného

---

¹²⁹S pojmem strana se v trestní řízení setkáváme až ve fázi řízení před soudem, a z tohoto důvodu jsou za strany trestního řízení považovány: obviněný, státní zástupce, poškozený a osoba zúčastněná na řízení.

¹³⁰ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vyd. Praha: Leges, 2012. s. 22.

¹³¹ust. § 180 odst. 1 trestního řádu

hlavního líčení. Státního zástupce k jednání o dohodě nelze nutit, neboť tento postup je postupem fakultativním, a jen státní zástupce rozhodne, zda k jednání o dohodě a vině a trestu přistoupí či nikoliv. Tato fakultativnost zahájení jednání o dohodě o vině a trestu však především dle odpůrců tohoto institutu může hraničit s porušením právní jistoty a práva na rovné zacházení.¹³²

Jednání o dohodě o vině a trestu, jak uvádí ust. § 175 odst. 1 trestního řádu, může být zahájeno buď na návrh obviněného nebo i bez takového návrhu, tedy z moci úřední (*ex officio*). Státní zástupce musí dbát nejen na to, zda jsou splněny všechny podmínky pro zahájení jednání dohody o vině a trestu, ale rovněž musí zhodnotit, zda je takový postup vůbec vhodný. V případě, že dospěje k názoru, že tento postup vhodným není, sám jednání neinicuje, případně vyrozumí obviněného a jeho obhájce o případné nedůvodnosti jejich návrhu. Nejde zde o rozhodnutí, proti kterému lze podat opravný prostředek. Jak uvádí důvodová zpráva k novele, uzavření dohody o vině a trestu bude vyžadovat výrazně vyšší stupeň poznání o pachateli a o trestném činu, než při zahájení trestního stíhání.

Státní zástupce musí zajistit účast všech zúčastněných osob při sjednávání dohody o vině a trestu. Zahájení jednání o vině a trestu ze strany státního zástupce je úkonem neformálním, kdy státní zástupce takové jednání zahajuje tím, že předvolá obviněného k takovému jednání¹³³, jehož účast při sjednávání dohody o vině a trestu je nezbytná, vyrozumí o tomto jednání jeho obhájce a poškozeného, pokud tento výslovně neprohlásil, že se vzdává svých procesních práv. Poškozeného musí státní zástupce rovněž upozornit, že nárok na náhradu škody, nemajetkovou újmu či vydání bezdůvodného obohacení, které bylo na jeho úkor získáno, musí uplatnit nejpozději při prvním jednání o dohodě o vině a trestu. Trestním řádem je státnímu zástupci uložena povinnost dbát na zájmy poškozeného, a to zejména tehdy, když tento není sjednávání dohody o vině a trestu přítomen, tím, že do sjednané dohody o vině a trestu má být zahrnuta povinnost obviněného nahradit poškozenému škodu, nemajetkovou újmu či vydat bezdůvodné obohacení. Bez účasti obhájce obviněného nelze dohodu o vině a trestu platně sjednat. Nedostaví-li se k jednání o dohodě o vině a trestu

---

¹³²ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vyd. Praha: Leges, 2012. s. 33.

¹³³Předvolání obviněného je zajišťovacím úkonem.

poškozený, jednání mezi obviněným, zastoupeným obhájcem, a státním zástupcem však proběhnout může.

V rámci dohodovacího řízení buď dojde k uzavření dohody o vině a trestu či k uzavření nedojde. Pokud k sjednání dohody o vině a trestu nedojde, státní zástupce o tomto provede záznam do protokolu a posléze podá obžalobu či rozhodne jinými zákonnými způsoby.¹³⁴ K prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, se dále nepřihlíží. V případě, že k uzavření dohody o vině a trestu dojde, státní zástupce doručí její opis obviněnému, jeho obhájci a poškozenému, pokud tento řádně a včas uplatnit své nároky.

Vyhotovením návrhu na dohodu o vině a trestu končí přípravné řízení. Jak uvádí §175b odst. 1 trestního řádu v případě, že dojde k sjednání dohody o vině a trestu, státní zástupce podá soudu v rozsahu sjednané dohody návrh na schválení dohody o vině a trestu. Návrh na schválení dohody o vině a trestu je zvláštní formou rozhodnutí, kdy jediným oprávněným subjektem, který toto rozhodnutí může učinit a soudu předložit, je státní zástupce. Zákon výslovně stanoví pouze dvě náležitosti tohoto návrhu, a to rozsah návrhu na schválení dohody o vině a trestu, který nesmí přesahovat rozsah sjednané dohody, a upozornění na skutečnost, že nedošlo k dohodě o náhradě škody, nemajetkové újmy nebo o vydání bezdůvodného obohacení.¹³⁵ K návrhu na schválení dohody o vině a trestu je dle § 175b odst. 2 trestního řádu nezbytné přiložit sjednanou dohodu o vině a trestu, která má být soudem schválena. Dále mají být připojeny další písemnosti, jež mají význam pro soudní řízení a rozhodnutí. Státní zástupce by měl soudu předat celý vyšetřovací spis.

V souladu se zásadou obžalovací je státní zástupce oprávněn návrh na schválení dohody o vině a trestu vzít zpět až do doby, než se soud odebere k závěrečné poradě ve veřejném zasedání konaném dle § 314q trestního řádu. Zpětvzetí návrhu na schválení dohody o vině a trestu není v tomto případě podmíněno souhlasem obviněného. Takovýmto krokem se věc vrací do přípravného řízení.

V případě veřejného zasedání o schválení dohody o vině a trestu státní zástupce přednáší její návrh.

---

¹³⁴JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky související. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 10, s. 22. ISSN 1210-6348.

¹³⁵ust. § 175b odst. 2 trestního řádu

Lze shrnout, že nezastupitelná role státního zástupce v rámci přípravného řízení je dána především povinnostmi spočívajícími v jednání se stranami o konkrétních podmínkách dohody o vině a trestu, sjednanou dohodu následně sepsat tak, aby splňovala zákonem stanovené požadavky, a následně návrh na její schválení podat příslušnému soudu. V přípravném řízení tedy státního zástupce můžeme jistě označit za dominující orgán a za pána sporu (tzv. „dominus litis“).

4.2 Postavení obviněného a jeho obhájce

Obviněný je dalším subjektem, bez něhož není přípustné dohodu o vině trestu platně sjednat, a to pouze za předpokladu, že tento je zastoupen obhájcem. Obhájcem obviněného nesmí být nikdo jiný než advokát.¹³⁶ Výjimkou z tohoto ustanovení je, že obviněný může být zastoupen advokátním koncipientem. Toto však neplatí v případech, kdy je věc projednávána u Krajského soudu jako soudu prvního stupně a dále pak ve všech věcech projednávaných před Vrchním a Nejvyšším soudem. Účel tohoto opatření spatřuji především ve větší závažnosti a komplikovanosti případů projednávaných u těchto soudů, a zájem na tom, aby právní pomoc poskytovaná obviněnému byla pokud možno co nejkvalifikovanější. Ustanovení § 36 odst. 1 písm. d) trestního řádu rozšiřuje jako nový důvod nutné obhajoby i povinné zastoupení obviněného v přípravném řízení při sjednávání dohody o vině a trestu. Hodlá-li tudíž státní zástupce přistoupit na jednání o dohodě o vině a trestu s obviněným, který dosud není zastoupen obhájcem, musí se nejprve postupovat dle § 38 a násl. trestního řádu, tedy nezvolí-li si obviněný obhájce ve stanovené lhůtě sám, musí mu soudce obhájce ustanovit. Právní úprava rovněž neposkytuje možnost obviněnému, aby se svého obhájce vzdal.¹³⁷ Důvod nutné obhajoby je dle platné právní úpravy dán pouze pro řízení přípravné.

S otázkou nutné obhajoby souvisí rovněž problematika odměňování advokátů, neboť s přijetím novely zákona zavádějící dohodu o vině a trestu do trestního řádu nebyla provedena novelizace vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb, ve znění pozdějších právních předpisů, a tedy není zřejmé, jak nutnou obhajobu v případě dohodovacího řízení účtovat.

---

¹³⁶ ust. § 35 odst.1, 2 trestního řádu

¹³⁷ ust. § 36b trestního řádu

Jednání o dohodě o vině a trestu může být zahájeno i na návrh obviněného, tímto návrhem je podání ve smyslu § 59 trestního řádu, které musí být adresováno dozorujícímu státní zástupci, který však návrhem není vázán a je pouze na jeho uvážení, zda uvedenému návrhu vyhoví, viz předchozí kapitola.

Právo na obhajobu je zajišťováno rovněž dle § 91 odst. 1 trestního řádu poučením obviněného před prvním výslechem v řízení o trestném činu, o kterém je povoleno dohodu o vině a trestu sjednat, o této možnosti, a rovněž tím, že obviněný i obhájce mají právo během sjednávání dohody o vině a trestu nahlížet do spisů, což by mělo zaručit informovaný souhlas obviněného s dohodou o vině a trestu. Právo na obhajobu je v neposlední řadě zajištěno požadavky kladenými na orgány činné v trestním řízení, aby se stejnou pečlivostí objasňovaly rovněž všechny okolnosti ve prospěch obviněného a prováděly důkazy v tomto směru, a to i bez návrhu obviněného.

V případě, že obviněný přistoupí na sjednání dohody o vině a trestu, a tímto se zároveň vzdává svého práva na veřejné projednání věci před nezávislým a nestranným soudem v hlavním líčení a rovněž i práva na odvolání se proti rozsudku, kterým by soud dohodu o vině a trestu schválil. Odvoláním lze rozsudek napadnout pouze tehdy, pokud rozsudek soudu nebyl v souladu s uzavřenou dohodou o vině a trestu. Jde tak o ochranu proti překvapivému rozhodnutí soudu, který by nerespektoval státním zástupcem předložený návrh na schválení dohody o vině a trestu. Z výše uvedeného vyplývá, že pokud soud odsuzujícím rozsudkem schválí dohodu, s jejímž zněním souhlasili všichni zúčastnění a schválí ji v nezměněné podobě tak, jak mu byla předložena, nelze se proti tomuto dále odvolat.

Závěrem této podkapitoly lze shrnout, že obviněný k uzavření dohody o vině a trestu nesmí být orgány činnými v trestním řízení nucen, dohodu musí uzavřít zcela dobrovolně, bez jakéhokoliv nátlaku a se znalostí důsledků vyplývajících z uzavřené dohody o vině a trestu.

4.3 Role soudu

V rámci sjednávání dohody o vině a trestu je oproti standardnímu trestnímu řízení role soudu pasivnější, neboť soud zde neprovádí často velmi složité a formální dokazování, a návrh o dohodě o vině a trestu může buďto schválit nebo

odmítnout, neboť je vázán jejím obsahem, který nemůže měnit. Výjimkou z vázanosti soudu obsahem dohody je ustanovení § 314r odst. 3 trestního řádu, které stanoví, že soud může namísto vrácení věci do přípravného řízení oznámit své výhrady k předložené dohodě o vině a trestu státnímu zástupci a obviněnému, kteří mohou navrhnout její nové znění. Za tímto účelem soud odročí veřejné zasedání. Pokud však ve stanovené lhůtě nebude soudu předloženo nové znění dohody o vině a trestu, soud věc vrátí usnesením do přípravného řízení. Proti tomuto usnesení je přípustná stížnost, které zákon přiznává odkladný účinek. Toto ustanovení však určitým způsobem popírá samotnou podstatu dohody dvou stran a jeví se jako ne zcela konzistentní se zněním důvodové zprávy, ve které je uvedeno, že se nepřipouští, aby soud aktivně zasahoval do sjednané dohody a navrhoval změny sjednaného trestu nebo se vyjadřoval k jiným otázkám, jelikož by se dostal z role nezávislého posuzovatele do role obdobné, jako mají strany.¹³⁸

Soud však jistou aktivitu v oblasti sjednání dohody o vině a trestu do jisté míry vyvíjet může, neboť je oprávněn jednat o dohodě o vině a trestu sám iniciovat, a to v rámci předběžného projednávání obžaloby dle ustanovení § 186 písm. g) trestního řádu, které stanoví, že vzhledem k okolnostem případu by bylo vhodné sjednání dohody o vině a trestu, zejména pokud takový postup navrhl státní zástupce nebo obviněný. Tato právní úprava však přináší pochybnosti v tom směru, že se může jednat o jistý nátlak soudu k uzavření dohody o vině a trestu, neboť je zřejmé, že jestliže byla podána obžaloba, obviněný ani státní zástupce neměli na uzavření dohody zájem. Jistě vhodnějším řešením by v tomto případě bylo přenesení možnosti sjednat dohodu přímo do fáze řízení před soudem.¹³⁹

Podáním návrhu na schválení dohody o vině a trestu je zahájena druhá fáze řízení nazvaná „Řízení o schválení dohody o vině a trestu“, která se koná již před soudem. Proto postavení a role soudu oproti úloze a postavení státního zástupce bude popsána právě v rámci této druhé fáze řízení. Návrh na schválení dohody o vině a trestu je oprávněn, jak již bylo uvedeno v předchozích kapitolách, podat pouze státní zástupce, a to zpravidla k soudu okresnímu, který zásadně řeší přečiny a zločiny, které nejsou zvláště závažným zločinem.

---

¹³⁸Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12. 02. 2013].

¹³⁹JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky související. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 10, s. 22.

Návrh na schválení dohody o vině a trestu předseda senátu, jemuž byla daná věc přidělena rozvrhem práce, přezkoumá, a to podle jeho obsahu a obsahu spisu, který mu byl doručen státním zástupcem. Přezkoumání návrhu má za cíl podchytit včas ty případy, o kterých nemá smysl konat veřejné zasedání, při kterém by navrhovaná dohoda o vině a trestu nemohla obstát.

Předseda senátu rozhodne o **odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu** pro závažné procesní vady¹⁴⁰, a to ve čtyřech případech uvedených v ustanovení § 314r odst. 2 trestního řádu. Prvním z nich je nesprávnost či nepřiměřenost dohody z hlediska souladu se zjištěným skutkovým stavem. Z mého pohledu se jedná o důvod nejpodstatnější, neboť právě tento důvod je hlavní obranou proti námitce, že institut dohody o vině a trestu je tzv. „kupčením se spravedlností“. Soud musí mít možnost odmítnout schválit dohodu o vině a trestu vždy, když je skutkový stav zjištěn vadně či neúplně. Soud je zde tedy jistou pojistkou, že se dohoda o vině a trestu nestane prostředkem zneužívaným státními zástupci k usnadnění si své práce. Druhým důvodem k neschválení dohody o vině a trestu je její nesprávnost či nepřiměřenost z hlediska druhu a výše navrhovaného trestu, případně ochranného opatření. Kritériem, dle kterého soud posuzuje předloženou dohodu z hlediska druhu a výše trestu, je účel trestu. Soud by měl o druhu a výměře trestu uvažovat stejným způsobem, jako při standardním způsobu odsouzení. Potrestání formou dohody o vině a trestu neposkytuje dle české právní úpravy pro obviněného žádné privilegium z hlediska druhu a výměry trestu, tak jak tomu je v mnohé zahraniční právní úpravě. Třetím důvodem soudu, proč odmítnout předloženou dohodu, je pro její nesprávnost z hlediska rozsahu a způsobu náhrady škody nebo nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení. Poslední možností soudu, proč dohodu odmítnout, je závažné porušení práv obviněného při sjednávání dohody o vině a trestu. Takovým příkladem je například absence povinného zastoupení obviněného obhájcem při sjednávání dohody o vině a trestu. Soud v souvislosti s tímto musí přezkoumat dodržení práv obviněného a prověření toho, že obviněný dohodu o vině a trestu uzavřel dobrovolně, bez nátlaku a se znalostí důsledků vyplývajících z uzavření dohody o vině a trestu. V případě, že předseda senátu rozhodne o odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu, vrátí věc do přípravného řízení. Takové rozhodnutí má formu usnesení a je v něm nutné označit konkrétní vady nebo

---

¹⁴⁰ ust. § 314o odst. 1 písm. b) trestního řádu

skutková zjištění, která byla důvodem odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu. Proti tomuto usnesení je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek,¹⁴¹ a tuto stížnost může podat státní zástupce i obviněný.¹⁴² V případě podání stížnosti bude o této rozhodovat senát nadřízeného soudu.

K předběžnému projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu dojde v případě, kdy předseda senátu má za to, že:

- i. věc patří do příslušnosti jiného soudu;
- ii. věc má být postoupena podle § 171 odst. 1,¹⁴³ či
- iii. jsou dány okolnosti odůvodňující zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 nebo jeho přerušování podle § 173 odst. 1, anebo okolnosti odůvodňující podmíněné zastavení trestního stíhání podle § 307 nebo schválení narovnání podle § 309 trestního řádu.

Předběžné projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu se koná v neveřejném zasedání. Pouze v případě, že to předseda senátu pro rozhodnutí soudu považuje za potřebné, nařídí o předběžném projednání návrhu veřejné zasedání.

Po předběžném projednání návrhu soud rozhodne o předložení věci k rozhodnutí o příslušnosti soudu, který je nejbližší společně nadřízen jemu a soudu, jenž je podle něj příslušný, má-li za to, že sám není příslušný k jejímu projednání, případně postoupí věc jinému orgánu, jde-li o skutek, který by mohl být jiným příslušným orgánem posouzen jako přestupek, jiný správní delikt nebo kárné provinění, trestní stíhání zastaví, jsou-li tu okolnosti uvedené v § 172 odst. 1 trestního řádu, tedy je-li nepochybné, že se nestal skutek, pro který se trestní stíhání vede, není-li tento skutek trestným činem a není důvod k postoupení věci, není-li prokázáno, že skutek spáchal obviněný, je-li trestní stíhání nepřípustné¹⁴⁴, nebyl-li obviněný v době činu pro nepřičetnost trestně odpovědný, nebo zanikla-li trestnost činu. Další možností je, že soud trestní stíhání přerušuje, a to v případě, že nelze pro nepřítomnost obviněného věc náležitě objasnit, nelze obviněného pro těžkou chorobu postavit před soud, není-li obviněný pro duševní chorobu,

¹⁴¹ ust. § 314o odst. 2 trestního řádu

¹⁴² ust. § 314r odst. 2 věta druhá a třetí trestního řádu

¹⁴³ Ust. § 171 odst. 1 trestního řádu stanoví, že státní zástupce postoupí věc jinému orgánu, jestliže výsledky přípravného řízení ukazují, že nejde o trestný čin, že však jde o skutek, který by mohl být jiným příslušným orgánem posouzen jako přestupek, jiný správní delikt nebo kárné provinění.

¹⁴⁴ ust. § 11 trestního řádu

kteřá nastala až po spáchání činu, schopen chápat smysl trestního stíhání, byl-li obviněný vydán do ciziny nebo vyhoštěn či též tehdy, nelze-li obviněnému doručit předvolání k veřejnému zasedání.¹⁴⁵ Dále může soud trestní stíhání podmíněně zastavit dle § 307 trestního řádu nebo rozhodnout o schválení narovnání podle § 309 odst. 1 trestního řádu či rozhodne o odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu pro závažné procesní vady, zejména neměl-li obviněný při sjednávání dohody o vině a trestu obhájce, nebo z důvodů uvedených v § 314r odst. 2. Po předběžném projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu může soud také zastavit trestní stíhání, jsou-li tu okolnosti uvedené v § 172 odst. 2.¹⁴⁶

V případě, že po přezkoumání návrhu na schválení dohody o vině a trestu předseda senátu neshledá důvody pro jeho odmítnutí či pro nařízení předběžného projednání¹⁴⁷, nařídí obligatorně **veřejné zasedání k projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu**. Není zde nařízeno hlavní líčení, neboť, jak bylo popsáno již výše, institut dohody o vině a trestu je odklonem od standardního průběhu řízení, který vede ke zjednodušení a urychlení trestného řízení právě tím, že se hlavního líčení nekoná.

Je-li obviněný ve vazbě, rozhodne dle § 314o odstavce 4 trestního řádu soud vždy též o dalším trvání vazby. Toto ustanovení odpovídá ustanovení § 72a odst. 1 trestního řádu, které stanoví, že vazba může trvat jen po nezbytně nutnou dobu, kdy orgány činné v trestním řízení jsou povinny průběžně zkoumat, zda důvody vazby u obviněného ještě trvají nebo se nezměnily a zda není možné vazbu nahradit vazbu některým z opatření uvedených v § 73 či § 73a trestního řádu.

K veřejnému zasedání předseda senátu předvolá obviněného, o době a místě řízení vyrozumí státního zástupce a obhájce obviněného, jakož i poškozeného. Má-li poškozený zmocněnce, vyrozumí se o veřejném zasedání jen jeho zmocněnec. Veřejné zasedání se koná za stálé přítomnosti obviněného a státního zástupce.¹⁴⁸

Po zahájení zasedání přednese státní zástupce návrh na schválení dohody o vině a trestu, v tomto lze spatřovat jistou obdobu s hlavním líčením, kde státní zástupce

---

¹⁴⁵ ust. § 314r odst. 5 trestního řádu

¹⁴⁶ ust. § 314q odst. 4 trestního řádu

¹⁴⁷ ust. § 314o odst. 1 písm. c) trestního řádu

¹⁴⁸ ust. § 314q odst. 1 trestního řádu

přednáší obžalobu. Po přednesení návrhu na schválení dohody o vině a trestu vyzve předseda senátu obviněného, aby se k návrhu vyjádřil, a dotáže se jej, zda:

- i. rozumí sjednané dohodě o vině a trestu, zejména zda je mu zřejmé, co tvoří podstatu skutku, který se mu klade za vinu, jaká je jeho právní kvalifikace a jaké trestní sazby zákon stanoví za trestný čin, který je v tomto skutku spatřován;
- ii. prohlášení o tom, že spáchal skutek, pro který je stíhán, učinil dobrovolně a bez nátlaku a byl poučen o svých právech na obhajobu;
- iii. jsou mu známy všechny důsledky sjednání dohody o vině a trestu, zejména že se vzdává práva na projednání věci v hlavním líčení a práva podat odvolání proti rozsudku, kterým by soud dohodu o vině a trestu schválil, s výjimkou důvodu uvedeného v § 245 trestního řádu.

Po vyjádření obviněného umožní soud poškozenému, je-li přítomen, aby se k návrhu rovněž vyjádřil.

Jak je uvedeno v § 314q odst. 5 a jak již bylo zmíněno výše, dokazování soud v rámci veřejného zasedání neprovádí. Považuje-li to však předseda senátu za potřebné, může vyslechnout obviněného a opatřit si potřebná vysvětlení.

Pokud má však soud za to, že jsou splněny všechny podmínky, dohodu **schválí odsuzujícím rozsudkem**. Tímto je naplněn ústavní princip, podle kterého může pouze soud rozhodovat o vině určité osoby ze spáchaného trestného činu a o uložení trestu za tento čin, jehož úpravu nalezneme v čl. 90 Ústavy České republiky a v čl. 40 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Tento rozsudek se od jiných odlišuje pouze tím, že kromě jiných výroků obsahuje i samotný výrok, že soud schvaluje dohodu o vině a trestu.

5. Právní institut dohody o vině a trestu v zahraniční právní úpravě

Institut dohody o vině a trestu je českému trestnímu právu primárně cizím, inspirovaným systémem common law, avšak jiným státům Evropy, patřícím stejně jako Česká republika do kontinentálního právního systému, je institutem již poměrně známým a často využívaným. Podnětem k zavedení institutů obdobných dohodě o vině a trestu do právních řádů evropských zemí vzešel v roce 1987 od Výboru ministrů Rady Evropy, který dne 17. října 1987 vydal doporučení vyzývající členské státy k zavedení „procedure of guilty pleas“ (řízení o doznání viny), pokud tomu nebrání ústavní nebo právní tradice státu.¹⁴⁹ Institut dohody o vině a trestu je zaveden již mimo jiné ve Španělsku (tzv. „conformidad“), v Itálii (tzv. „patteggiamento“), v Německu (dříve nazýván jako „Absprache“, nyní jako tzv. „Verständigung“), ve Francii (tzv. „composition pennale“), v Polsku¹⁵⁰ a od roku 2006 i na Slovensku. Tato kapitola si klade za cíl popsat právní úpravu dohodovacího řízení ve Spojených státech amerických, neboť zde je institut tradičním a silně zakořeněným, dále ve Spolkové republice Německo, kde právní úprava prošla zajímavým a ne zcela běžným vývojem, a nakonec ve Slovenské republice, jejíž právní řád je právě právnímu řádu České republiky historicky nejbližším, a kterému v této kapitole bude věnována pozornost největší.

5.1 Spojené státy americké

Ve Spojených státech amerických (dále jen „USA“) se hovoří o **tzv. plea of guilty (guilty plea) neboli „uznání viny“**, jemuž někdy předchází plea bargaining neboli dohadování mezi žalobcem a obhájcem ještě před hlavním líčením o tom, za jakých ústupků je obžalovaný ochoten přiznat svou vinu.¹⁵¹ Uvedený institut je možno definovat jako jistý neformální postup, na základě něhož může obžalovaný souhlasit s přiznáním viny, pokud veřejný žalobce podnikne kroky vedoucí ke zmírnění trestu.¹⁵² Jedná se o institut v právním řádu USA zakořeněný, jehož

¹⁴⁹ Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy č. R (87) 18 ze dne 17. září 1987 týkající se zjednodušení trestní justice.

¹⁵⁰ čl. 387 a násl. polského trestního řádu

¹⁵¹ ŠTĚPÁN, Jan. Některé rysy trestního řízení ve Spojených státech. *Právo a zákonnost*, 1991, č. 5, s. 292.

¹⁵² VESELÁ, Hana. *Dohoda o vině a trestu v USA, Německu a na Slovensku*. [online] Parlament České republiky. Kancelář Poslanecké sněmovny. Parlamentní institut. Srovnávací studie č. 5.283, leden 2009, s. 2 [cit. 10. leden 2014]. Dostupné na WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=53057>.

počátky sahají do 90. let 19. století a jehož úpravu nalezneme v Pravidle 11¹⁵³ nesoucí název „Pleas“.

Po podání obžaloby je obžalovaný dotázán, zda prohlásí vinu (z angl. plea guilty) nebo prohlásí, že je nevinen (z angl. not guilty) či použije tzv. nolo contendere. Pokud prohlásí vinu, případně prohlásí, že nebude trestný čin popírat, získá ze strany žaloby ústupky ve formě odstoupení od některého obvinění, snížení trestu apod. Současně s tímto prohlášením se však vzdává práva na soudní přelíčení. Pokud obžalovaný prohlásí, že je nevinen, odmítne učinit prohlášení viny anebo neučiní žádné prohlášení, soudce zaprotokoluje prohlášení nevinny a stanoví datum soudního přelíčení.

Dohodovací řízení (plea bargaining) je dvojího druhu, první podobou je dohoda o obvinění a druhou dohoda o trestu. Dohoda o obvinění (charge bargain) spočívá v dohodě podezřelého a prokurátora, jejíž podstatou je přiznání se jen k některému skutku nebo jen k méně závažnému trestnému činu. Prokurátor pak vznese obvinění pouze pro takto doznané jednání a následně bude uložen trest jen za spáchání doznaného méně závažného trestného činu. Druhým typem je dohoda o trestu (sentence bargain), která znamená pro obžalovaného výhodu uložení mírnějšího trestu. Prohlášení viny i dohodovací řízení se uplatňují nejen u běžné kriminality, ale i u nejzávažnějších případů. Použití dohodovacího řízení je provázáno s důsledným uplatňováním principu oportunitu, kterým se řídí veřejná žaloba v USA. Soudce však musí při každém prohlášení viny přezkoumat, zda po stránce skutkové i po stránce právní skutečně existuje základ pro takové prohlášení. Zvláště musí ověřit, že obžalovaný mimo jiné chápe povahu obžaloby, ohledně které činí prohlášení viny, důsledky jeho přiznání a že je mu známa výše maximálního a minimálního trestu. Americké právo vyjmenovává ve 14 bodech skutečnosti, které je povinen soudce obviněnému sdělit a o kterých je povinen se ujistit, že jim obviněný dostatečně rozumí.¹⁵⁴ Dohoda dále musí být uzavřena dobrovolně, tedy k ní nesmí dojít pod pohrůžkou násilí, hrozbou,

---

¹⁵³ US Code: Title 18A, Rule 11, Pleas of Guilty [online]. New York: Legal Information Institute. [cit. 1. února 2014]. Dostupné na WWW: http://www.law.cornell.edu/uscode/html/uscode18a/usc_sec_18a_03000011----000-.html.

¹⁵⁴ VESELÁ, Hana. *Dohoda o vině a trestu v USA, Německu a na Slovensku*. [online] Parlament České republiky. Kancelář Poslanecké sněmovny. Parlamentní institut. Srovnávací studie č. 5.283, leden 2009, s. 3 [cit. 10. leden 2014]. Dostupné na WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=53057>.

ani pod příslibem něčeho, co dohoda neobsahuje.¹⁵⁵

Pokud soudce shledá, že podmínky dohody jsou, ať z hlediska skutkových zjištění nebo právního posouzení, nepřijatelné, musí o tom být obžalovaný informován a je připuštěno zpětvzetí jeho prohlášení. Odsouzený nemůže (až na výjimky) napadnout po vynesení výroku o trestu své prohlášení viny odvoláním.

Podle odhadů končí v celostátním měřítku v USA až 90% případů, ve kterých byla podána obžaloba, prohlášením viny ze strany obžalovaného.¹⁵⁶

Mezi českou právní úpravou a úpravou USA jsou zásadní rozdíly spočívající mimo jiné v tom, že státní zástupce nemůže s obviněným uzavřít dohodu, podle které by bylo možné stíhat obviněného dle mírnějšího ustanovení zákona či bylo dokonce upuštěno od stíhání pro další skutky. Dalším podstatným rozdílem je, že v USA lze dohodu uzavřít o všech trestných činech, což česká právní úprava nepřipouští. Tyto rozdíly však předpokládá již samotná důvodová zpráva k novele, která uvádí, že dohodu o vině a trestu v právním řádu České republiky nelze srovnávat s klasickým angloamerickým dohodovacím řízením o vině a trestu, neboť tato se inspiruje jen některými jeho prvky.¹⁵⁷

5.2 Procesní dohody v Německu

Zvláštnost právní úpravy dohodovacího řízení v Německu tkví v tom, že toto nebylo zpočátku nikterak právně upraveno. Jednalo se o živelně využívaný postup bez zákonné úpravy. Tento stav trval po dobu přibližně třiceti let. Postupně začalo být dohodovací řízení formováno judikaturou Spolkového ústavního soudu, a zejména judikaturou Spolkového soudního dvora ze dne 28. srpna 1997 4StG 240/97, který pro dohodu o vině a trestu zavedl řadu pravidel. Vzhledem k tomu, že jednotlivé senáty Spolkového soudního dvora se začaly při posuzování dohody o vině a trestu rozcházet, pokusil se velký senát sjednotit praxi senátů stanoviskem ze dne 3. března 2005 (GSST 1/04 – 50, 40). Tento stav se změnil až v roce 2009, kdy německý Bundestag schválil zákon, který upravuje používání dohody v německém trestním procesu. Tímto zákonem byl Zákon o úpravě

---

¹⁵⁵ Rule 11, 2 (b)

¹⁵⁶ INCIARDI, James A.; DRÁBEK, Vladimír. *Trestní spravedlnost: ústavní principy trestního práva, trestního řádu a nápravné výchovy*. 1. vyd. Praha: VICTORIA PUBLISHING, 1994, s. 111.

¹⁵⁷ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, Sněmovní tisk 510/0 pro 6. sněmovní období, s. 29.

dohody v trestním řízení, s účinností od 4. srpna 2009, který do německého trestního řádu zavedl v § 257c tzv. „Verständigung“.

Jednání s cílem uzavřít dohodu se mohou konat v rámci hlavního líčení i mimo ně. Obsah dohody oznámí předseda senátu během hlavního líčení., kdy toto oznámení se pojme do protokolu o hlavním líčení. Kvalifikované přiznání je nezbytnou podmínkou každé dohody o rozsudku. Přiznání musí být konkrétní v takovém rozsahu, aby mohlo být přezkoumáno, zda je natolik v souladu se spisem, popř. s dosavadním stavem dokazování, že už nebude zapotřebí dalšího objasňování věci. Řízení vedoucí k takovéto dohodě předpokládá souhlasné návrhy státního zástupce a obžalovaného. Soud odsouhlasí horní a dolní hranici trestu. Pokud státní zástupce nebo obžalovaný s takto určenými hranicemi trestu nesouhlasí, nemůže být rozsudek na podkladě procesní dohody vydán. Předmětem dohody nemůže být výrok o vině. Předpokladem pro dohodu smí být vždy jen skutek, který se podle přesvědčení soudu skutečně stal. Po dohodě o rozsudku a po přiznání je soud svým příslibem vázán až do ukončení řízení ve všech stupních.

Dohodu o vině a trestu lze dle německé právní úpravy sjednat o jakémkoliv trestném činu, i ohledně trestného činu mladistvých. Při uzavírání dohody o vině a trestu nemusí být obviněný zastoupen obhájcem a v rámci uzavírání dohody o vině a trestu není ani řešeno postavení poškozeného. Zásadní rozdíl oproti české právní úpravě tkví rovněž v tom, že německá právní úprava výslovně stanoví, že vzdání se práva na odvolání v tomto případě není možné.

5.3 Dohoda o vině a trestu na Slovensku

Řízení o dohodě o vině a trestu je relativně novým institutem i na Slovensku, kdy možnost vyřídít trestní věc právě takovým způsobem přinesla rekonstrukce zákona č. 301/2005 Z. z., trestného poriadku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestný poriadok“), s účinností od 1. 1. 2006. Právní úpravu tohoto institutu nalezneme v ustanoveních § 232 - §233 a § 331 - § 335 trestného poriadku, kdy ustanovení § 232 - §233 upravují přípravnou část řízení a § 331 - § 335 řízení před soudem. Konkrétní podmínky a pravidla postupu při sjednávání dohody o vině a trestu upravuje vyhláška Ministerstva spravedlnosti Slovenské republiky č. 619/2005 Z. z., o podmínkách a postupu prokurátora při jednání o dohodě o uznání viny a přijetí trestu (dále jen „vyhláška“). Slovenská právní úprava

dohodovacího řízení byla vzorem pro právní úpravu českou, což lze zpozorovat přímo i v zákonných ustanoveních, kdy některá z nich jsou velmi obdobná. Zároveň se čeští zákonodárci mohli na základě pozorování a hodnocení vyvarovat jistým problémům, které se vyskytly na Slovensku během více než osmi let aplikační praxe.

Dohoda o vině a trestu je zde charakterizována jako proces, při kterém obviněný, který je zpravidla zastoupen obhájcem (není to však povinností), a prokurátor dohodnou přijatelný návrh rozhodnutí, který musí schválit a vyhlásit soud, který se však jednání vedoucích k dohodě neúčastní. Podstatou řízení o dohodě je posouzení podmínek pro uzavření této mezi prokurátorem a obviněným o skutku, o jeho právní kvalifikaci, o druhu a výši trestu a o ochranném opatření. Obviněný se současně vzdává práva na projednání věci soudem v hlavním líčení. Řízení, které může prokurátor zahájit i z iniciativy obviněného (případně i poškozeného), musí splňovat tři podmínky, kterými jsou:

- i. výsledky vyšetřování dostatečně odůvodňují závěr, že skutek je trestným činem;
- ii. že tento spáchal obviněný, který se k spáchání skutku přiznal a uznal vinu
- iii. a provedené důkazy nasvědčují pravdivosti doznání obviněného.¹⁵⁸

Jakmile dojde k sjednání dohody o vině a trestu, podá prokurátor soudu návrh na schválení této dohody. Dohodu o vině a trestu lze aplikovat i v řízení proti mladistvému, tuto však musí podepsat i jeho zákonný zástupce. Pokud v průběhu jednání nedošlo k dohodě o náhradě škody, prokurátor navrhne soudu, aby odkázal poškozeného s jeho nárokem na řízení ve věcech občanskoprávních. Pokud obviněný uzná vinu jen zčásti, podá prokurátor obžalobu a požádá soud, aby provedl hlavní líčení v rozsahu, ve kterém obviněný spáchání skutku nedoznal.

Předpokladem schválení dohody o vině a trestu jsou kladné odpovědi na celkem 10 otázek, které po přednesení návrhu dohody položí předseda senátu obžalovanému, příkladem lze uvést soudem položenou otázku, zda obžalovaný rozumí podanému návrhu, podstatě řízení, právní kvalifikaci skutku, či trestní sazbě, kterou je ohrožen. Soud ověřuje i ostatní skutečnosti, zejména v případě mladistvého zjišťuje souhlas obhájce a zákonného zástupce. Pokud soud návrh

---

¹⁵⁸ ust. §232 odst. 7 slovenského trestného poriadku

dohody odmítne, koná se hlavní líčení, ve kterém nelze doznání obžalovaného obsažené v prohlášení viny použít jako důkaz. V případě, že soud dohodu v navrženém rozsahu neschválí, nebo obžalovaný odpoví záporně na některou z kladených otázek, vrací soud věc prokurátorovi do přípravného řízení. Soud může shledat, že navržená dohoda není sice zřejmě nepřiměřená, ale není spravedlivá. V tom případě oznámí svoje výhrady stranám, které mohou navrhnout dohodu novou. Soud může o dohodě rozhodnout pouze jako o celku a nemůže jednotlivé části měnit.

Pokud soud dohodu schválí, potvrdí svoje rozhodnutí rozsudkem, který veřejně vyhlásí. Proti rozsudku není přípustné odvolání a vyhlášením nabývá rozsudek právní moci.

Ačkoliv právní úprava dohody o vině a trestu ve slovenském trestním poriadku byla inspirací pro úpravu českou, nalezneme i zde mnoho odlišností. Na úvod tohoto srovnání je nezbytné uvést rozdíl ve formě přijetí právní úpravy, kdy právní úprava dohodovacího řízení na Slovensku byla přijata v rámci rekodifikačního procesu celého slovenského trestního práva. Naproti tomu právní úprava v České republice institut dohody o vině a trestu zavedla do trestního řádu pouze jeho novelou, což zákonitě vedlo k tomu, že se tento institut nepropojil a nevytvořil potřebné vazby s právní úpravou týkající se jiných institutů trestního práva, resp. lze shrnout, že tento institut v důsledku četných novelizací do české právní úpravy příliš hladce nezapadl.¹⁵⁹

Dalším významným rozdílem oproti slovenské právní úpravě je skutečnost, že obviněný nemusí být při sjednávání dohody o vině a trestu povinně zastoupen obhájcem, ale v případě, že je tento obhájcem zastoupen již při sjednávání dohody o vině a trestu, musí být tímto zastoupen i v řízení před soudem. Česká právní úprava požaduje nutnou obhajobu v rámci sjednávání dohody o vině a trestu.

Z mého pohledu je však nejvýznamnějším rozdílem skutečnost, že dle slovenského trestního práva lze dohodu o vině a trestu uzavřít v případě jakéhokoliv trestného činu, a to i případě stíhání mladistvého za předpokladu, že s dohodou vysloví souhlas jeho zákonný zástupce. Česká právní úprava je oproti

---

¹⁵⁹ Jelínek, J.: Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky související. *Bulletin advokacie*. 2012, č. 10, s. 20. ISSN 1210-6348.

tomuto poněkud přísnější a rigidnější, neboť omezuje možnost využití institutu pouze v případě přečinu a zločinu, který není zločinem zvláště závažným, a její sjednání je vyloučeno v řízení ve věci mladistvých.

Rozdíl nalezneme i ve formulaci podmínek uzavření dohody o vině a trestu, kdy dle slovenské právní úpravy je obligatorní podmínkou přiznání obviněného ke spáchání skutku a uzná své vinu, kdy český trestní řád uvedenou podmínku formuluje tak, že obviněný prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Slovenský soud v rámci schvalování dohody o vině trestu oproti soudu českému obviněného podrobuje ještě deseti otázkám, na něž musí obviněný odpovědět kladně. Tímto se soud přesvědčí o dobrovolnosti dohody, o tom, že obviněný pochopil podstatu dohody, je s touto srozuměn a je si rovněž vědom jejích následků.

Další významný rozdíl nalezneme v postavení poškozeného, který má ve slovenské právní úpravě postavení daleko slabší. Poškozený se zde může účastnit dohodovacího řízení, však v případě, že nedojde k dohodě o náhradě škody, prokurátor navrhne soudu, aby poškozeného se svými nároky odkázal na občanské soudní či jiné řízení. V rámci veřejného projednávání dohody před soudem není poškozenému dána žádná možnost, aby se k dohodě vyjádřil. Oproti tomuto české trestní právo postavení poškozeného upravuje daleko podrobněji, a to konkrétně v ustanovení § 175a trestního řádu.

Slovenská právní úprava oproti české dále umožňuje mimořádné snížení trestu dle § 39 odst. 2 písm. b) trestního poriadku. Tuto možnost je však nutné podpořit tím, že obecně je slovenské trestní právo chápáno jako jedno z nejprísnejších v Evropě. V české právní úpravě oproti uvedenému nalezneme tresty mírnější. Však zůstává otázkou, zda skutečnost, kdy české trestní právo nenabízí možnost zmírnění trestu v případě uzavření dohody o vině a trestu, je prvkem, který poskytuje nedostatečnou motivaci ke sjednání dohody o vině a trestu, a to především ze strany obviněného.

Slovenský trestný poriadok umožňuje využít uznání viny obviněným i pro další průběh trestního řízení. Pokud obviněný uzná svoji vinu, ale k uzavření dohody o vině a trestu nedojde, případně obviněný uzná svoji vinu jen zčásti, prokurátor toto uznání viny, případně částečné uznání viny, uvede v obžalobě. V případě,

že v českém právu je věc vrácena soudem do přípravného řízení, v tomto se k sjednané dohodě, jejíž součástí je i uznání viny obviněným, dle § 314s trestního řádu, dále nepřihlíží.

Rozdíl mezi českou a slovenskou právní úpravou tkví i v možnosti využití opravných prostředků, kdy slovenská právní úprava nepřipouští možnost podat proti rozhodnutí soudu o schválení dohody o vině a trestu odvolání. Česká právní úprava tuto možnost připouští, a to však jen v případě, že rozsudek soudu není v souladu s uzavřenou dohodou o vině a trestu.¹⁶⁰

---

¹⁶⁰ ust. § 254 odst. 1 trestního řádu

6. Úvahy de lege ferenda

Na základě výše popsaného o dohodě o vině a trestu a do dostatečné hloubky prostudovaného materiálu pojednávajícím o institutu dohody o vině a trestu si dovoluji v této kapitole nabídnout možná doporučení pro právní úpravu do budoucna.

Jako jedno z vhodných doporučení k úpravě do budoucna se jeví otázka postavení poškozeného, kdy bych postavení poškozeného jednoznačně posílila, neboť jsem toho názoru, že poškozený je osobou nejvíce dotčenou trestným činem, a z tohoto důvodu je nutné jej chránit a obhajovat jeho práva v co možná největší míře. Jednou z cest, jak tohoto docílit, je možnost zavést povinnost obviněného nahradit škodu poškozenému ještě před samotným schválením dohody o vině a trestu soudem, případně bych do právní úpravy včlenila souhlas poškozeného se sjednáním dohody o vině a trestu vůbec, jako jednu z obligatorních podmínek. Není totiž jasné, do jaké míry budou státní zástupci schopni a ochotni hájit zájmy poškozeného a jak často bude naopak docházet k odkazování poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních. Zde vyvstává rovněž otázka, zda by dohoda o vině a trestu neměla být dohodou tří stran, nejen obviněného a státního zástupce, ale i poškozeného, tedy strany nejzranitelnější.

Otázkou je rovněž, zda by právní úprava neměla vyžadovat, aby v případě návrhu obviněného a splnění zákonných podmínek, bylo jednání o dohodě o vině a trestu povinné, a zda by státní zástupce o případném zamítnutí tohoto návrhu neměl rozhodovat formálně usnesením tak, aby měl obviněný následně proti tomuto k dispozici řádný opravný prostředek.¹⁶¹ Do fáze sjednávání dohody o vině a trestu by bylo rovněž vhodné zařadit lhůtu pro vyjádření obviněného k návrhu státního zástupce na uzavření dohody o vině a trestu, případně i lhůtu, do které sám obviněný tento návrh může učinit, neboť dohodovací řízení není nikterak časově limitováno a mohlo by vést k obstrukcím ze strany obviněného.¹⁶²

Jako drobný nedostatek právní úpravy hodnotím to, že zákonodárce nikterak neupravuje postup soudu v případě, že obviněný svůj souhlas s dohodou o vině

---

¹⁶¹ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vyd. Praha: Leges, 2012. s. 33.

¹⁶²JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky související. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 10, s. 22.

a trestu odvolá, a to z jakýchkoliv důvodů. Jelikož tato skutečnost není v trestním řádu řešena, nezbyvá nic jiného, než aby v takovémto případě soud dohodu neschválil, a to z důvodu, že je tato nesprávná, neboť zde chybí obligatorní podmínka v podobě souhlasu obviněného.¹⁶³ Do trestního řádu bych jistě zavedla výslovně i právo obviněného odstoupit od uzavřené dohody o vině a trestu, a to se stanovením konkrétních zákonných podmínek umožňujících odstoupení. Zároveň s tímto rovněž i okamžik, do kterého by byl obviněný oprávněn odstoupení od dohody učinit tak, aby došlo k zamezení případných průtahů v řízení.

Pokud se jedná o dohodnutou výměru trestu, bylo by jistě vhodné motivovat obviněného k uzavření dohody o vině a trestu, kdy tímto by mohla být možnost uzákonit sjednání výměry trestu těsně pod dolní hranicí, jako jisté privilegium pro obviněného. V české právní úpravě oproti právní úpravě slovenské takové výslovně uvedené zvýhodnění chybí. Podle důvodové zprávy se při sjednání dohody o vině a trestu uplatní všechna obecná ustanovení trestního zákoníku, včetně ustanovení o souhrnném a úhrnném trestu.¹⁶⁴ Využít lze možnosti sjednat trest odnětí svobody v rámci snížení trestní sazby podle § 58 trestního zákoníku, podle kterého, má-li soud vzhledem k okolnostem případu nebo vzhledem k poměrům pachatele za to, že by použití trestní sazby odnětí svobody trestním zákonem stanovené, bylo pro pachatele nepřiměřeně přísné a že lze dosáhnout nápravy pachatele i trestem kratšího trvání, může snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby tímto zákonem stanovené. V souvislosti s možností určité formy zvýhodnění za uzavření dohody o vině a trestu je třeba opět uvést námitku případného nerovného výsledku při jinak totožných okolnostech trestného činu. Otázkou je, zda je spravedlivé, aby se takového zvýhodnění dostalo pachateli jenom za to, že svým prohlášením o spáchání skutku, za který je stíhán, usnadnil práci orgánům činným v trestním řízení. Vzhledem k tomu, že mezi časté tresty ukládané v souvislosti s dohodami o vině a trestu bude patřit zejména trest peněžitý, je třeba brát v potaz i námitku sociální nespravedlnosti, jelikož zámožnější pachatelé budou mít ve srovnání s nemajetnými větší šanci, že jejich případ skončí uzavřením dohody o vině a trestu.¹⁶⁵

---

¹⁶³ust. § 314r odst. 2 trestního řádu

¹⁶⁴Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

¹⁶⁵MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*. 2008, roč. 41, č. 1, s. 3-26.

Jak již bylo v diplomové práci rovněž uvedeno, lze dohodu o vině a trestu sjednat ve všech formách přípravného řízení. Tedy jak ve standardním přípravném řízení, rozšířením přípravného řízení, tak i ve zkráceném přípravném řízení¹⁶⁶, kdy zkrácené přípravné řízení lze za účelem sjednání dohody o vině a trestu, jak stanoví § 179f odst. 2 písm. a) trestního řádu, prodloužit až o třicet dnů. Z tohoto důvodu jsem toho názoru, že sjednání dohody o vině a trestu by bylo rovněž možné z hlediska časové úspory omezit pouze na ty případy, kdy se koná standardní či rozšířené přípravné řízení, neboť uzavření dohody o vině a trestu ve zkráceném přípravném řízení paradoxně trestní řízení prodlouží.

De lege ferenda by bylo vhodné zvážit připuštění sjednání dohody o vině a trestu i po zahájení hlavního líčení, tak jak jsem již nastínila v kapitole 4.3, a to i tak, že hlavní líčení bude přerušeno za účelem vyjednání této dohody.¹⁶⁷ Současný trestní řád takovou možnost nepřipouští.

Podmínku nutné obhajoby obviněného v rámci sjednávání dohody o vině a trestu hodnotím jedine kladně, neboť v rámci tohoto řízení obviněný musí vědět, jaké následky bude jeho prohlášení o spáchání skutku mít, nehledě na to, že při uzavírání dohody o vině a trestu by měl ze strany obviněného vzejít návrh na výši trestu a náhradu škody, což se jistě neobejde bez dostatečných odborných znalostí trestního práva.¹⁶⁸ Zároveň bych do budoucna doporučila nutnou obhajobu požadovat i do fáze řízení před soudem, neboť jsem názoru, že i zde mohou nastat situace, kdy si obviněný nebude jistý, jak má postupovat.

Kladně hodnotím i pojistky před zneužitím dohody o vině a trestu, zejména možnost soudu navrhnout dohodu odmítnout či neschválit, kdy v této problematice bych nic neměnila a tudíž žádná další doporučení neposkytla.

Dle prostudovaných materiálů a krátké praxe soudů je jednoznačné, že dohoda o vině a trestu je institutem, který bezesporu může zjednodušit, zrychlit a zároveň i zlevnit trestní řízení, je však vždy nutné pečlivě uvážit jeho využití. Proto jako velké pozitivum shledávám, že Česká právní úprava se nenechala plně inspirovat právní úpravou z USA, kde je dohodou řešena naprostá většina trestních věcí a její

---

¹⁶⁶ ust. § 179b odst. 5 trestního řádu

¹⁶⁷ ust. § 255 odst. 3 slovenského trestného poriadku

¹⁶⁸ VANTUCH, Pavel. K možnostem sjednání dohody o vině a trestu. *Trestní právo*, 2012, roč. 17, č. 12, s. 7-8.

použití je prakticky neomezené. Je nutné mít stále na paměti, že v případě sjednání dohody o vině a trestu se jedná o alternativní řešení, které není vhodné pro řešení všech případů.

S mými nabídnutými návrhy na úpravu dohody o vině a trestu do budoucna se však neshoduje představa Ministerstva vnitra, které v době přípravy této diplomové práce zpracovalo návrh novely trestního řádu, který se dotýkal i dohody o vině a trestu. Podle tohoto návrhu by sjednávání dohody o vině a trestu nebylo nadále jedním z případů nutné obhajoby, a dále by tuto dohodu bylo možno sjednávat i v řízeních o zvlášť závažných zločinech.¹⁶⁹

Až na výše uvedené skutečnosti, jejichž úpravu by bylo vhodné zvážit, shledávám však zákonnou úpravu dohody o vině a trestu jako dostačující.

---

¹⁶⁹ZEMAN, Petr a kol. *Zkrácené formy trestního řízení – možnosti a limity*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2013, s. 63.

Závěr

V úvodu diplomové práce jsem si zadala cíl seznámit čtenáře se současným stavem procesních alternativních opatření, které lze v rámci České republiky v trestních věcech použít, a to především detailně popsat a představit institut dohody o vině a trestu, který je nejmladším typem z těchto. V této práci jsem čtenářům mimo jiné popsala jeho účel, podstatu, podmínky využití, proces sjednávání dohody o vině a trestu, popsala role jednotlivých subjektů, kteří se daného řízení účastní a rovněž poskytla svůj názor na tento institut, jakož i návrhy na možné změny v současné právní úpravě do budoucna a porovнала současnou českou právní úpravu s právní úpravou zahraniční, která tomuto sloužila, jak prozradil i sám zákonodárce, jako inspirační vzor. Českou právní formu však nelze zcela srovnávat s typickým angloamerickým dohodovacím řízením, které patří k určujícím rysům trestního řízení ve Spojených státech amerických či ve Velké Británii, jedná se spíše a jen o inspiraci některými z jeho prvků.

Podstata dohodovacího řízení spočívá v tom, že obviněný, povinně zastoupený obhájcem, a státní zástupce, případně též poškozený či jeho zmocněnec, se v rámci přípravného řízení dohodnou na všemi akceptovatelné dohodě o vině a trestu, jejíž návrh posléze státní zástupce předloží soudu, který tento následně může či nemusí schválit. Pokud ji schválí, učiní tak formou odsuzujícího rozsudku, proti němuž je možnost podat odvolání značně omezena. V rámci dohodovacího řízení tak hrají svoji nezastupitelnou roli státní zástupce, který jako jediný je oprávněn na základě svého rozhodnutí zahájit jednání o dohodě, dále obviněný, který však nemá právní nárok na to, aby byla jeho věc vyřízena formou dohodovacího řízení, pouze může státnímu zástupci navrhnout jeho zahájení, přičemž nemůže být do uzavření dohody jakkoli nucen, a v neposlední řadě rovněž poškozený, bez jehož účasti však dohodu o vině a trestu uzavřít lze.

Jako jednoznačné výhody institutu dohody o vině a trestu je nutné zmínit rychlejší vyřízení trestních věcí, se všemi souvisejícími důsledky, jako je úspora veřejných financí, rychlejší vymáhání práva, větší prostor pro procesní iniciativu obviněného, státního zástupce i vyšší naděje pro uspokojení poškozeného. Dochází tímto k naplnění požadavků spravedlivého procesu, jehož zakotvení nalezneme jak v oblasti mezinárodního práva, a to především v čl. 6 odst. 1

Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, tak na úrovni ústavní v čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, a v neposlední řadě i v § 2 odst. 4 trestního řádu.

Jedinou však velmi podstatnou námitkou proti současné koncepci dohody o vině a trestu je fakt, že tato koliduje s několika základními zásadami českého trestního řízení, jejichž právní úprava po včlenění institutu dohody o vině a trestu do trestního řádu zůstala nezměněna. Institut jednoznačně mění povahu trestního procesu tím, že vnáší do trestního procesu institut dohody známý z odvětví práva soukromého a jak již bylo zmíněno, bylo zavedení institutu dohody o vině a trestu vnímáno jako jistý milník v procesu zjednodušování trestního řízení. Možná, a právě z tohoto důvodu, se česká právní úprava ve srovnání s právní úpravou zahraniční jeví jako opatrná, kdy se zákonodárce snažil zajistit, aby uvedeného institutu nebylo možné využít pouze na základě doznání obviněného. Princip materiální pravdy je zde alespoň v jeho hlavních rysech zachován tím, že prohlášení obviněného musí být v nezbytné míře podpořeno objektivním dokazováním. Opatrnost je možné spatřovat i v omezení, že tímto postupem lze postupovat pouze v řízení o přečinech a zločinech, nikoli zvláště závažných, a dále pokud nejde o stíhání mladistvého a není obviněný stíhán jako uprchlý. Tuto opatrnost však osobně hodnotím jako vhodnou, kdy se touto zeslabuje síla argumentů proti institutu dohody o vině a trestu, avšak zároveň musím dodat, že tímto silným formalizovaným procesem a omezením využitelnosti se vytrácí jeho potenciál být institutem, oproti standardnímu trestnímu řízení, výrazně jednodušším a urychlujícím celý proces.

Institut dohody o vině a trestu má dle mého názoru v trestním řádu své místo a opodstatnění nalézá především nyní - v době, kdy jsou orgány činné v trestním řízení zahlceny trestními věcmi především marginální povahy. Přes výše zmíněné výhody však česká trestní justice využívá nedostatečně procesních alternativ, setrvává stále na represivním pojetí trestu a standardním trestním řízením, které je mnohdy konáno i v případech, ve kterých by aplikace odklonů byla mnohem efektivnější, a navíc institutem dohody o vině a trestu je možno řešit i trestní řízení o závažnějších deliktech, než u kterých lze využít jiných druhů odklonů či trestního příkazu.

Pokud se podaří překonat počáteční nedůvěru státních zástupců, lze dle mého

názoru v případě dohody o vině a trestu pravděpodobně očekávat podobný úspěch¹⁷⁰, jako má tento institut na Slovensku, který je zde úspěšně aplikován již osmým rokem.

---

¹⁷⁰Dle výkazů státních zastupitelství za rok 2012 bylo návrhem na schválení dohody o vině a trestu vyřízeno celkem 22 trestních věcí a v roce 2013 celkem trestních věcí 96.

Resumé

By the amendment to the Criminal Procedure Code, enacted by the Act No. 193/2012 Coll., the institute of Agreement on guilt and punishment was added to the Czech legal order along the lines of international law. It expands the possibilities for alternative ways of solving the criminal cases in the Czech Republic. It can be applied since September 1, 2012, when the amendment to the Criminal Procedure Code came into an effect. In the past, this institute was primarily associated with an Anglo-Saxon law and therefore it can be easily called a breakthrough in the traditional sense of the Czech criminal law, which is based on the traditional continental criminal process reflecting the attitudes and principles of a Roman law and the relatively rigid rules.

This thesis is describing the alternative ways of dealing with criminal cases, which can be applied according to the current legislation in the Czech Republic. The advantage of attention was focused on the most recent of them, namely the Agreement on guilt and punishment. Agreement on guilt and punishment can be seen as an alternative procedural approach consisting in the fact that in the event of prosecution for offenses and crimes (not Aggravated) can the accused, the prosecutor or even the damaged, in pre-trial proceedings, conclude an Agreement containing a description of the act of the accused declaring what has been committed. It must also declare the punishment or other sanctions and remedy, which are subsequently submitted by the prosecutor to the court for approval. The initiative for this meeting can come from both the prosecutor or the accused him/herself, but in the pre-trial phase has to necessarily be represented by the attorney. At this stage, the role of the public prosecutor is significantly strengthened. The public prosecutor is also the only authorized person for the application for approval of the Agreement on guilt and punishment trial. The role of the court is, compared to the standard criminal proceedings, more passive. And since the court does not perform as evidence in the trial, the court does not prove the guilt to the accused. If the court thus submitted a draft of an Agreement on guilt and punishment, it agrees to endorse the judgement of conviction in the public hearing.

One of the distinct advantages of the institute of Agreement on guilt and punishment is the faster processing of criminal cases with all the associated

consequences such as reduced public costs or the faster law enforcement. It also brings the greater space for procedural initiative for both the accused and the prosecutor as well as even higher hopes for the satisfaction of the victim. This fulfills the requirements for a fair trial.

However, the only one but very substantial objection to the current concept of an Agreement on guilt and punishment is the fact that it coincides with a few basic principles of the Czech criminal proceedings, the legislation incorporating the institute of Agreement on guilt and punishment to the Criminal Procedure remained unchanged. This, however, was well-known to the legislature and therefore, in comparison to foreign laws, the Czech legislation can be understood as cautious with many restrictions.

Seznam použité literatury

Prameny

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2. ledna 2014].

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 31. prosince 2013].

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12. března 2014].

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 6. března 2014].

Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 18. prosince 2013].

Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 10. prosince 2013].

Zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 5. ledna 2014].

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 31. prosince 2013].

Zákon č. 218/2003 Sb., odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2. ledna 2014].

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 10. listopadu 2013].

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 5. března 2014].

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 1. listopadu 2013].

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 5. ledna 2014].

Zákon č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2. února 2014].

SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 300/2005 Z.z., trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 1. ledna 2014].

SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 1. ledna 2014].

SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 619/2005 Z.z., o postupe prokurátora pri konaní o dohode o uznani viny a trestu. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 5. ledna 2014].

SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ. US Code: Title 18A, Rule 11, Pleas of Guilty [online]. New York: Legal Information Institute. [cit. 1. února 2014]. Dostupné na WWW:
http://www.law.cornell.edu/uscode/html/uscode18a/usc_sec_18a_03000011----000-.html.

Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy č. R (87) 18 ze dne 17. září 1987 týkající se zjednodušení trestní justice. *Český helsinský výbor*. [online]. 2013 [cit. 15. října 2013]. Dostupné na WWW:

<http://www.helcom.cz/view.php?cisloclanku=2005020107>.

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., ze dne 4. června 1996, o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb, ve znění pozdějších právních předpisů. In: *Oficiální stránky České advokátní komory*. [online]. 2014 [cit. 10. března 2014]. Dostupné na WWW: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=43>.

Vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, Sněmovní tisk 574/0 pro 5. volební období (2006-2010).

Vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, Sněmovní tisk 510/0 pro 6. volební období (od 2010).

Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. *Beck-online* [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 15. října 2013]. Dostupné na WWW: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=oz5f6mrqgez6mjzgnpwi6rnga&groupIndex=0&rowIndex=0&conversationId=1063684>.

Pokyn obecné povahy Nejvyššího státního zastupitelství č. 8/2009, o trestním řízení [online]. Praha: Nejvyšší státní zastupitelství ČR [cit. 2. února 2014]. Dostupné na WWW: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/rozhodovaci-a-metodicka-innost-nsz/pokyny-obecne-povahy-trestni>.

Literatura

Knižní

FISHER, George. *Plea Bargaining's Triumph: A History of Plea Bargaining in America*. 1. vydání. Spojené státy americké: Nakladatelství Stanford University

Press, 2004.

HEDRYCH, Dušan a kol. *Právníký slovník*. 2. rozš. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003, 1320 s. ISBN 978-80-87576-44-1.

INCIARDI, James A.; DRÁBEK, Vladimír. *Trestní spravedlnost: ústavní principy trestního práva, trestního řádu a nápravné výchovy*. 1. vyd. Praha: VICTORIA PUBLISHING, 1994, 795 s. ISBN 80-85605-30-9.

IVOR, J. a kolektiv. *Trestné právo procesné*. 2. doplnené a prepracované vydanie. Bratislava: Iura Edition, 2010, 1049 s. ISBN 978-80-8078-309-9.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013. 864 s. ISBN 978-80-87576-44-1.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 2. vyd. Praha: Leges, 2010, s. 904. ISBN 978-80-87212-49-3.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní: podle novelizované právní úpravy účinné od 1. 1. 2010*. 1. vyd. Praha: Leges, 2010, 784 s. ISBN 978-80-87212-30-1.

KOTULAN, Petr. *Výzkum institutu podmíněného zastavení trestního stíhání*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, 81 s. ISBN 80-860-0815-0.

MUSIL, Jan; KRATOCHVÍL, Vladimír; ŠÁMAL, Pavel. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 2. přeprac. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, 1079 s. ISBN 80-7179-678-6.

MUSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 1211 s. ISBN 9788071795728.

SOTOLÁŘ, Alexander; PÚRY, František; ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2000. 468 s. ISBN 80-717-9350-7.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, 1844 s. ISBN 978-80-7400-465-0.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Přípravné řízení trestní*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. 1471 s. ISBN 8071797413.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012. 802 s. ISBN 9788074001161.

ŠÁMAL, Pavel. *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému*. 1. vyd. Praha: CODEX Bohemia, 1999. 403 s. ISBN 80-85963-89-2.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. 968 s. ISBN 9788074003509.

ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011. 416 s. ISBN 9788087212684.

ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vyd. Praha: Leges, 2012. 128 s. ISBN 978-80-87576-30-4.

VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 651 s. ISBN 9788074003219.

ZEHR, Howard; HASMANOVÁ, Ludmila; OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka. *Úvod do RESTORATIVNÍ JUSTICE*. 1. vyd. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003, 48 s. ISBN 80-902998-1-4.

ZEMAN, Petr a kol. *Zkrácené formy trestního řízení – možnosti a limity*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2013, 185 s. ISBN 978-80-7338-133-2.

Časopisecká

AULICKÝ, Petr. Dohoda o vině a trestu. *Státní zastupitelství*. 2012, roč. 10, č. 3, s. 32 – 35. ISSN 1214-3758.

BASÍK, Michal. Několik poznámek k dohodě o vině a trestu. *Státní zastupitelství*. 2012, roč. 10, č. 4, s. 55 – 57. ISSN 1214-3758.

BRŇÁKOVÁ, Simona, KORBEL, František. Dohoda o vině a trestu. *Trestněprávní revue*, 2008, roč. 7, č. 9, s. 273. ISSN 1213-5313.

JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky související. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 10, s. 20 - 22. ISSN 1210-6348.

LENGYELOVA, Jana. Dohoda o vině a treste – minulost, přítomnosť a budúcnosť jej právnej úpravy v Slovenskej republike. *Trestní právo*, 2012, roč. 17, č. 12, s. 21. ISSN 1211-2860.

MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*. 2008, roč. 41, č. 1, s. 3-26. ISSN 1210-9150.

NOVOTNÝ, Oto. Je naše trestní právo procesní v krizi? *Trestní právo*. 2006, roč. 11, č. 7-8, s. 28-31. ISSN 1211-2860.

PIPEK, Jiří. Oficiální nebo dalekosáhlé privatizované trestní řízení. *Právník*. 2000, roč. 139, č. 12, s. 1144-1181. ISSN 0231-6625.

ŘEHÁČEK, J. K otázce povinné účasti obhájce při sjednávání dohody o vině a trestu. *Státní zastupitelství*, 2012, roč. 10, č. 6, s. 41. ISSN 1214-3758.

Restorativní justice: Sborník příspěvků a dokumentů. Editor Zdeněk Karabec. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, 143 s. ISBN 80-733-8021-8.

SLADKÝ, Jan. Několik poznámek k praktické aplikaci odklonů. *Státní zastupitelství*. 2012, roč. 10, č. 3, s. 20 – 22. ISSN 1214-3758.

SOTOLÁŘ, Alexander; SOVÁK, Zdeněk. Ke koncepci probační a mediační služby v České republice. *Právní rozhledy*. 1996, roč. 4, č. 6, s. 254-260. ISSN 1210-6410.

SUCHÝ, Oldřich. Odklon v trestním řízení. *Právník*. 1991, č. 3, s. 248 -255.

ŠABATA, Karel; RŮŽIČKA, Miroslav. Dohoda o vině a trestu de lege ferenda v České republice a možnosti využití slovenské právní úpravy. *Státní zastupitelství*. 2009, roč. 7, č. 6, s. 6-14. ISSN 1214-3758.

ŠČERBA, Filip. K odklonům uplatňovaným ve zkráceném přípravném řízení. *Bulletin advokacie*. 2006, roč. 2006, č. 5, s. 22 – 24. ISSN 1210-6348.

ŠUBRT, Milan. Zvláštní způsoby řízení. 1. část. *Trestní právo*. 2009, roč. 13, č. 3, s. 12-21. ISSN 1214-3758.

VANTUCH, Pavel. K možnostem sjednání dohody o vině a trestu. *Trestní právo*, 2012, roč. 17, č. 12, s. 7-8. ISSN 1211-2860.

VANTUCH, Pavel. Dohoda o vině a trestu mezi obviněným a státním zástupcem. *Trestní právo*, 2009, roč. 13, č. 11, s. 8. ISSN 1211-2860.

VANTUCH, Pavel. Nový návrh na dohodu o vině a trestu mezi obviněným a státním zástupcem. *Trestní právo*, 2011, roč. 16, č. 9, s. 4. ISSN 1211-2860.

Ostatní

BARTŮŇKOVÁ, Tereza. *Možnost dohody o vině a trestu soudy zatím prakticky nevyužívají* [online]. [cit. 3. dubna 2014]. Dostupné na WWW: <http://www.rozhlas.cz/zpravy/politika/zprava/moznost-dohody-o-vine-a-trestu-soudy-zatim-prakticky-nevyuzivaji--1180035>.

FILIPOVÁ, Markéta. *Dohoda o vině a trestu v zahraničí jako inspirace pro českou právní úpravu* [online]. 2012 [cit. 19. ledna 2014]. 57 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Vedoucí práce doc. JUDr. Věra Kalvodová, Dr. Dostupné na WWW: http://is.muni.cz/th/210501/pravf_m/.

Odklony v trestním řízení. *Nejvyšší státní zastupitelství Česká republika* [online]. [cit. 10. března 2014]. Dostupné na WWW: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/prubeh-rizeni-v-trestnich-a-netrestnich-vecech/odklony-v-trestnim-izeni>.

ČT24. *Pospíšil: Dohoda o vině a trestu zkrátí trestní řízení*. [online] 27. září 2011 [cit. 30. listopadu]. Dostupné na WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/137629-pospisil-dohoda-o-vine-a-trestu-zkrati-trestni-rizeni/>.

VESELÁ, Hana. *Dohoda o vině a trestu v USA, Německu a na Slovensku*. [online] Parlament České republiky. Kancelář Poslanecké sněmovny. Parlamentní institut. Srovnávací studie č. 5.283, leden 2009, 10 s. [cit. 10. leden 2014]. Dostupné na WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=53057>.

<http://cslav.justice.cz/InfoData/uvod.html>

<http://portal.justice.cz>

www.nsz.cz